

МАТЕРИАЛИ
XVI МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦИЯ

КЛЮЧОВИ ВЪПРОСИ В
СЪВРЕМЕННАТА НАУКА - 2018

15-22 април 2018 г.

Volume 5

Филологическите науки

София
«Бял ГРАД-БГ ОДД»
2018

То публикува «Бял ГРАД-БГ» ООД, Република България,
гр.София, район «Триадица», бул.« Витоша» №4, ет.5

Редактор: Милко Тодоров Петков

Мениджър: Надя Атанасова Александрова

Технически работник: Татяна Стефанова Тодорова

Материали за XIV международна научна практическа конференция,
Ключови въпроси в съвременната наука - 2018, 15-22 април 2018
г.Филологическите науки. : София.« Бял ГРАД-БГ » - 88 с.

За ученици, работници на проучвания.

Цена 10 BGLV

ISBN 978-966-8736-05-6

© Колектив на автори, 2018

© «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2018

ФИЛОЛОГИЧЕСКИТЕ НАУКИ

Методика на обучението по език и литература

Кылышова Алуа

*Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ,
Шетел тілдері факультетінің студенті*

Смаилова А.Ш.

*Қазақ тілінің практикалық курсы кафедрасының
аға оқытушысы, фил. ғыл. магистрі*

ҚАЗАҚ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНДЕГІ ТАБУ СӨЗДЕРДІ ҮЙРЕТУДЕГІ ТИІМДІ ӨДІСТЕР

Тәуелсіздік алғаннан бергі уақытта елімізде тіл саясаты мемлекет басшысы Н.Назарбаевтың тікелей басшылығымен салиқалы да сындарлы түрде жүзеге асырылуда. Елбасы жыл сайынғы Қазақстан халқына Жолдауларында тіл саясатына, оның ішінде қоғамдағы мемлекеттік тілдің мәртебесін көтеру мәселесіне тоқталмай өткен емес. Ол «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Қазақстан халқына Жолдауында «Қазақстан халқы бүкіл әлемде үш тілді пайдаланатын жоғары білімді ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - ұлт аралық қатынас тілі және ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» - деген болатын.

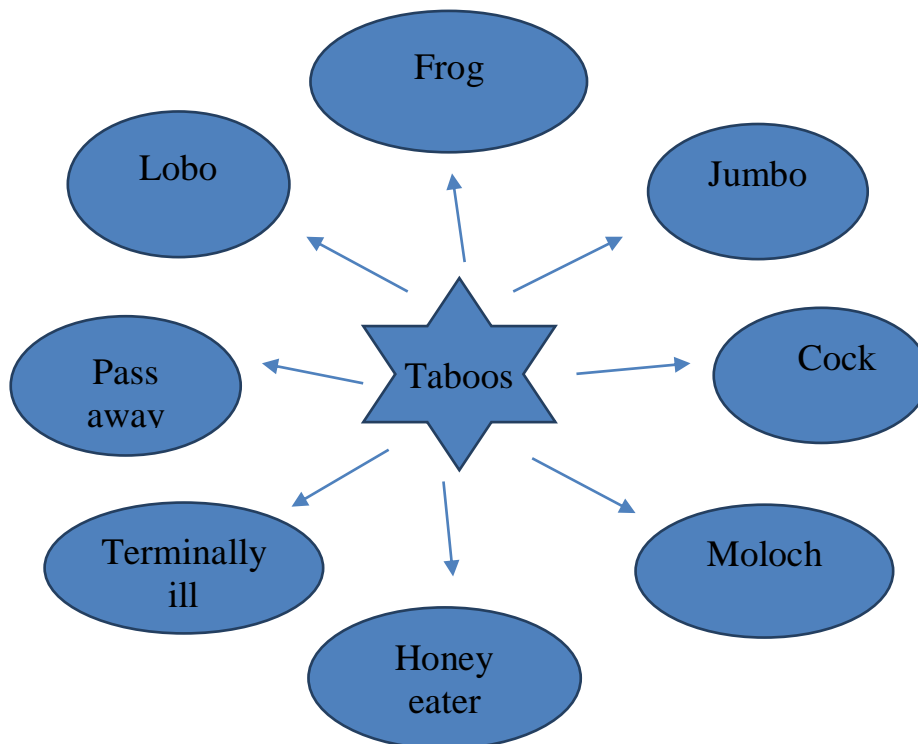
Сондай-ақ Елбасы «Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына жолдауында «Мектеп түлектері қазақ, орыс және ағылшын тілдерін білуге тиіс. Оларды оқыту нәтижесі оқушылардың сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеруге тиіс»- деген болатын. Сондықтан мақаланы жазудағы басты мақсатымыз осы талаптарды ескере отырып, қазақ және ағылшын тілдеріндегі кейбір табу сөздерді «Оқыту мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту» бағдарламасы арқылы үйрету ұтымды әрі тиімді мүмкіншілік беретінін айтқымыз келеді.

Жалпы мифтік ескі наным бойынша атын тура айтуға тыйым салынған сөздер тіл білімінде *табу* деп аталады. Сонымен қатар табу сөздің түрлі наным-сенімдермен, салт-дәстүр, ырымдармен байланысы бар. Табиғаттағы сұрапыл

күшті, жыртқыштарды атымен атау, оларды шақыру, бәлекет шақырумен тең деп біліп, оларды атымен атамаған. Адамға төнген ауыр, кеселді дерттерді атымен атау да табу болып табылады. Табу қазақ және ағылшын халықтарының этномәдениеті мен тілдерінен де тең орын тепкен ауқымды категория. Қазақ және ағылшын тілдерінің генетикалық байланысы болмаса да кейбір табу сөздерін сабақта үйретудің әдістерін ұсынбақшымыз. Жоғарыда айтылған бағдарламаны басшылыққа ала отырып, қазақ және ағылшын тілінің табу сөздерін меңгертуде үш деңгейден тұратын оқыту мен үйретудің тәсілдерін қолдануға болады.

I.Қызығушылықты ояту – бұл жаңа сабақты түсіндіру кезіндегі үйрету процесі. Оқушы жаңа ұғымдарды, түсініктерді өзінің бұрынғы білімін жаңа тақырыппен толықтырады, кеңейте түседі. Сондықтан да сабақта қарастырылғалы тұрған мәселе жайлы оқушы не біледі, не айта алатындығын анықтаудан басталады. Ол үшін «Кластер», «Тірек сөздер», «Т кестесі», әдістерін пайдалануға болады. Ең алдымен, оқушыларға тақырыпты ашатын жаңа сөздерді төмендегідей «Кластер» арқылы берер едім. Оқушылар бұл кластер ішіндегі ағылшын тілінде берілген табу сөздерді қазақ тіліне аударып жазу керек.

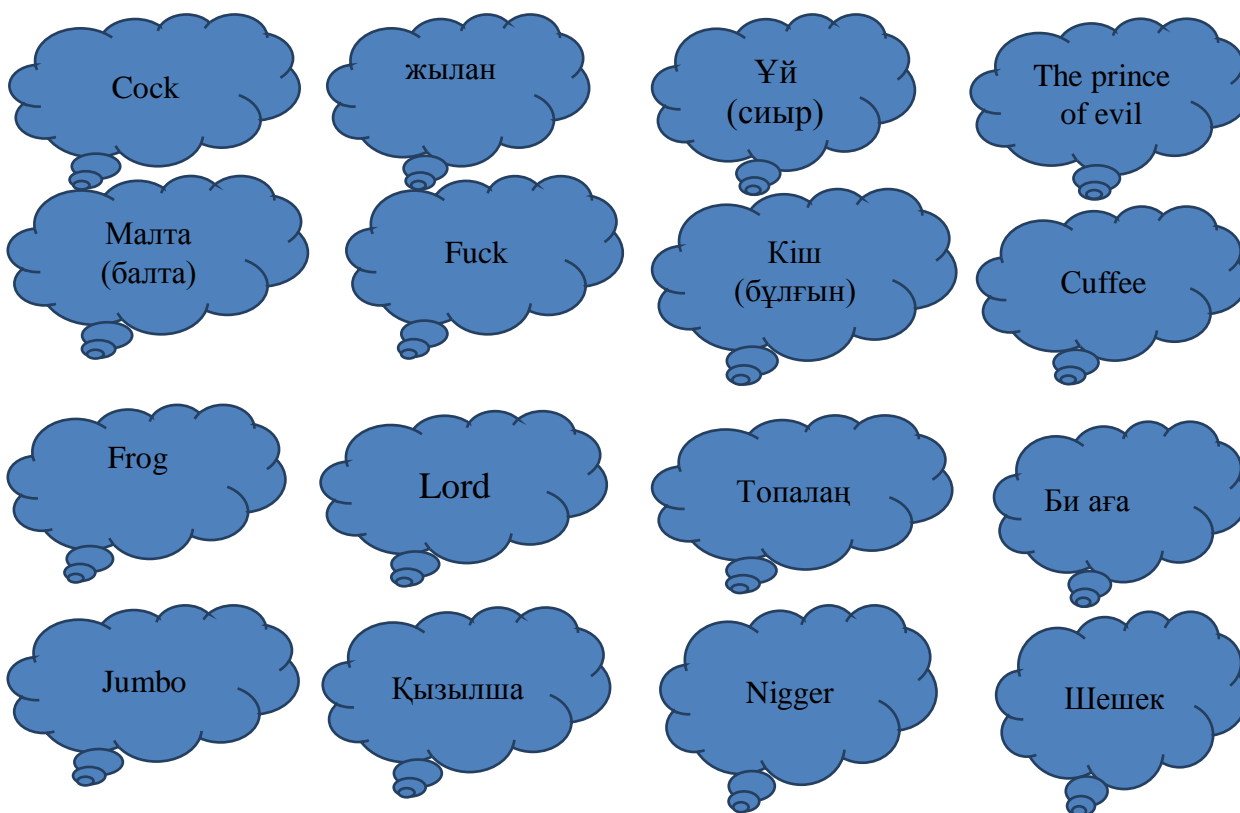
Translate taboo words given in the cluster. (Кластерде берілген табу сөздерді қазақ тіліне аударыңдар.)

Бұл әдістің тиімді жері - оқушылар кластер ішіндегі түйінді сөздерді жана нақты ұғым ретінде пайдаланады және оқу материалының кластерге бөлінуі ойды ынталандырады.

Ал, «Тірек сөздер» стратегиясын жүзеге асыру үшін оқушыларды 2 топқа төмендегі карточкалар арқылы бөлемін. Бұл карточкаларда ағылшын және қазақ тіліндегі табу сөздер жазылған. Әрбір оқушы бір-бір карточка таңдап, сол арқылы 2 топқа бөлінеді.

Choose a card with taboo words and divide into 2 group (taboo words in Kazakh/taboo words in English). (Әрбір оқушы карточка таңдап, екі топқа бөлініңдер.)

Then make up a definition to the word «taboo» using an offered words in the brackets. (Тірек сөздерді пайдалана отырып, табудың анықтамасын құрастыр.)

(I-топ: people, offensive, talk, shocking, something, don't, taboo; II-топ: something, taboo, allowed, particular, isn't, religion), ал оқушылар сол тірек сөздерден табудың ағылшын тіліндегі анықтамасын құрастыру керек. Бұл әдісті іске асыру кезінде логикалық ойлау іске қосылады. Оқушының сөздік қоры, тілі, қиялы дамиды.

Келесі әдіс – Т кестесі. Бұл әдісте салыстыра отырып топтастыру процесі жүзеге асады. Яғни, оқушыларға ағылшын тілінде табу сөздер тізімін беремін (wild cat, the black man, deaf adder, cuffee, terminally ill, lobo, the prince of evil, the father of lies, honey eater, Lord, Big C), ал олар сол сөздерді тақырыпқа байланысты топтастыру қажет.

I will give you taboo words and you must divide into two group.

Religious taboos	The names of certain animals and insects

Бұл әдіс оқушылардың ойлау қабілетін, есте сақтау қабілетін дамытады. Т кестесін тақырыпты ашарда пайдаланса, жаңа материалды түсінуге дайындық болады деп ойлаймын.

II. Мағынаны таныту – жаңа сабақты бекіту процесі. Бұл кезеңде оқушы жаңа жаңалықпен танысады, тақырып бойынша жұмыс істейді, әр түрлі тапсырмалар орындайды. Мен бұл кезеңде оқушыларға INSERT немесе түртіп алу әдісін қолданар едім. Бұл әдісті жүзеге асыру үшін мен оқушыларға ағылшын тілінде табу туралы жазылған мәтін беремін.

Read the text in the box and put the signs (V, +, -, ?) in an appropriate column according to the previous text. (Мәтінді оқи отырып, төмендегі белгілерді қою арқылы мазмұнын түсіну).

The word taboo is borrowed from Tongan, a language spoken by Polynesians in the Pacific archipelago, where any sacred or humble things are forbidden to touch or even to talk about. “Taboo” does refer to this phenomenon, and means “holy” or “untouchable”. For a long time, English and American believe that avoiding linguistic taboo is the symbol of their civilization. They refuse to talk about certain objects or actions and refuse to use the language referring to them.

Taboo Words (sometimes known as **swearwords, curse words, or profanity**) are those words and phrases which some people find shocking or offensive.

In English, taboo words generally fall into several categories.

1. Taboo Words to do with Religion: «Lord», «the black man», «the father of lies», «the prince of evil», «By the holy sacrament, Heavens, Hell... » etc.

2. The names of certain animals and insects: «black widow», «deaf adder», «bom», «moloch», «wild cat», «jumbo», «cuffee», «lobo», «mugger», «honey eater».

3. Taboo Words to do with disease and death. Some serious diseases are also taboo topics. Cancer is said in a roundabout way as “Big C” or “terminally ill”. So is it with the disease of mental disorder and intelligence deficiency. Their euphemistic sayings may be “He is not all there.” “She is a little eccentric / a little confused.”

4. Taboo Words describing People. A number of words which were originally used to describe individuals or groups without any pejorative meaning have become insults and taboo over time. These fall into several categories:

Ethnicity/Race/Nationality – *frog, kraut, coon, kike, wop, nigger, paki, etc*

Sexual Orientation – *poof, queer, etc*

Intelligence – *retard, etc*

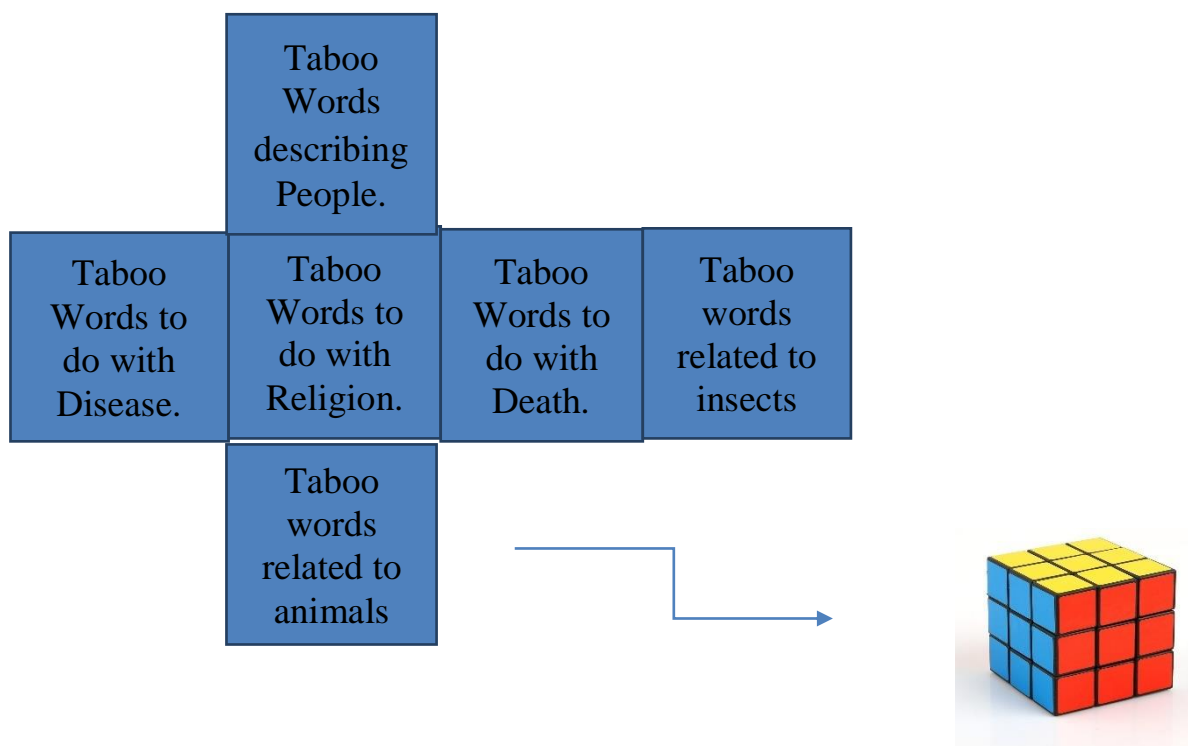
Physical disabilities – *cripple, spastic, etc.*

V	+	-	?
I know	It is new for me	I don't know	It surprised

Оқушылар мәтінді оқу барысында V – “білемін”, — - “мен үшін түсініксіз”, + - “мен үшін жаңа ақпарат”, ? – “мені таң қалдырады” белгілерін қойып отырып мәтіннің мазмұнын түсінеді. Бұл әдіс оқығанын саналы түсінуге, өз ойын басшылыққа алуға, ойын білдіруге үйрететін ұтымды әдіс. Оқушылар білгендерін анықтап, білмейтіндерін сұрауға әзірленеді. Бұл әрекет арқылы жаңаны түсіну үшін бұрынғы білетіндерімен жаңа материалды байланыстыруға дағдыланады.

Сонымен қатар табу сөздерді оқытуда «Куббизм стратегиясы» - ойын арқылы оқытуды пайдалануға болады. Кубизм стратегиясында – кубик жасалынып, оның 6 қырына 6 түрлі тапсырма жазылады. Мысалы, кубтің бір қырына сөз магиясына сену негізінде қалыптасқан сөздерді (wild cat-арыстан мен жолбарыс, migger-қолтырауын, lobo-қасқыр, jumbo-піл) екінші қырына қатерлі аурулардың атауына (terminally ill, big C-оба) тыйым салынған сөздерді, үшінші қырына мифологияға байланысты қалыптасқан табу сөздерді (the black man-ібіліс, the father of lies, the prince of evil-шайтан), төртінші қырына улы жәндіктердің тыйым салынған атаулары (black widow-қара өрмекші, deaf adder-жылан), бесінші қырына өлімге байланысты табу сөздерді (pass away, answer the call of God-қайтыс болу), алтыншы қырына адамдарды суреттейтін табу сөздерді (nigger-негр, frog-бақа) атау.

You should drop the block and answer to the question, which you get. (Кубикті лақтырып, қай қырындағы сұрақ түседі соған жауап бер).

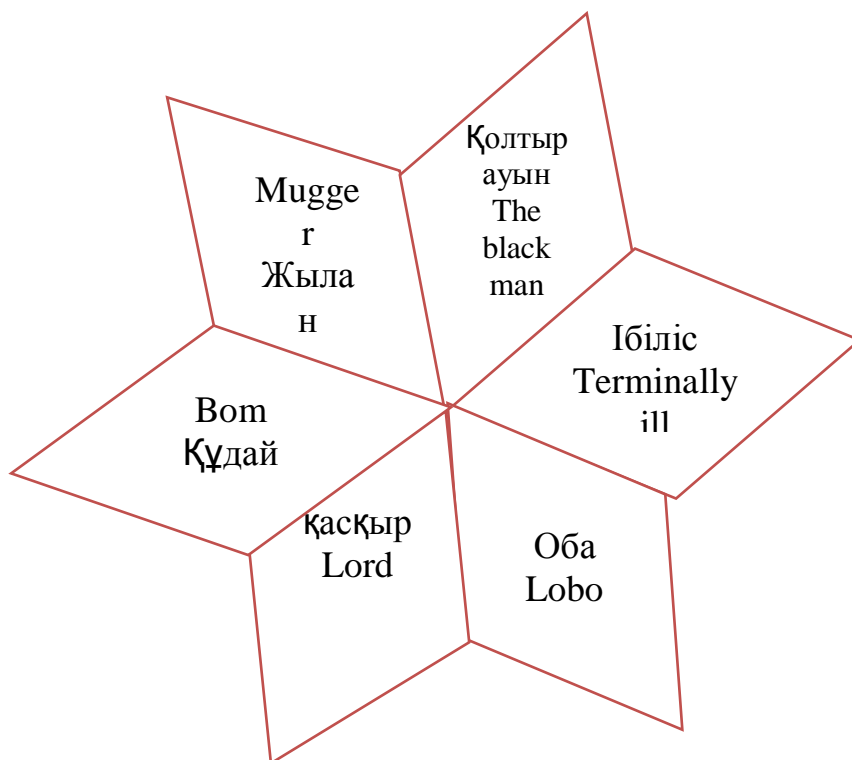

Кубикті лақтырғанда қай қыры түссе, оқушы сол қырындағы тапсырмаға жауап беруі тиіс. Жалпы «Куббизм стратегиясы» арқылы оқушылар тақырыпты талдайды, талқылайды, сол арқылы білімдерін қайталайды және жаңа білім қосады.

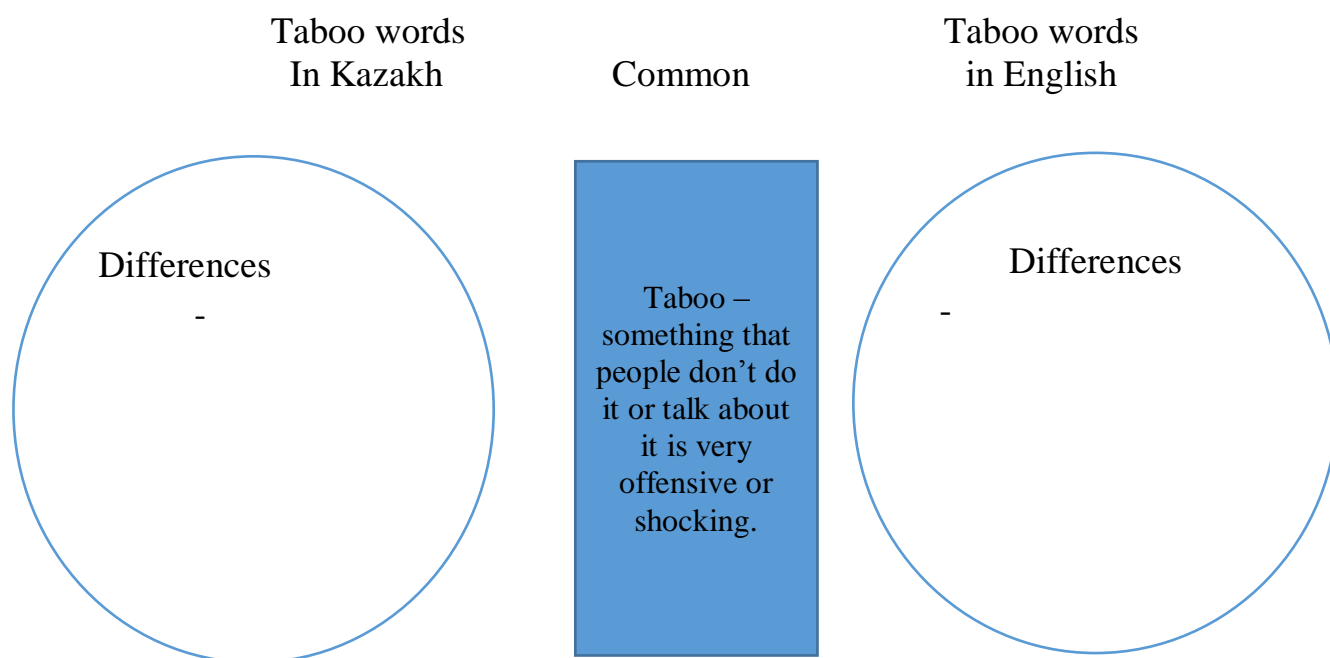
Келесі әдістің бірі – геометриялық фигуралар стратегиясы. Бұл стратегияның құралдары – геометриялық пішіндер. Мен бұл әдісті оқушының

сөздік қорын, әдеби, мәдени сөйлеу тілін, күрделі ойлау қабілетін дамыту үшін қолданар едім. Мысалы, мен оқушыларға ағылшын және қазақ тілінде табу сөздер жазылған қиықшалар беремін, ал оқушылар сол қиықшалардағы сөздерді бір-бірімен сәйкестендіру қажет.

I will give you cards and you must match these words and as a result you will get flower figure. Forexample: (Мен сендерген карточкалар таратмын сендер сол карточкаларды бір-бірімен сәйкестендіріп, төмендегідей гүл шығаруларын керек).

III. Ой-толғаныс (рефлексия, жаңа білім құрастырылады) – Рефлексия – тұжырымға келу, қорытындылау, жаңа білімді бекіту. Бұл бағдарламаның қорытынды үшінші кезеңінде оқушылар үйренгенін саралап, салмақтап ой елегінен өткізеді, білімді бекітеді. Оқушылар осы кезеңде өз шығармашылықтарын көрсете алады. Өзіне және сыныптастарына сын көзбен қарайды. Өздерін бағалайды. Оқып, білгендерін таразылайды. Сондай-ақ жаңаны түсіну үшін бұрынғы білім арасында көпірлер құрастыруға, яғни байланыстар құруға дағдыланады. Және оқушылар өз ойларын, өздері байқаған ақпараттарды өз сөздерімен айта алады. Бұл кезеңде мен мынадай стратегиялар қолданар едім. Соның бірі-«Венн диаграммасы». Бұл әдіс оқушыларға қазақ тілі мен ағылшын тіліндегі табу сөздерді, олардың айырмашылықтары мен ерекшеліктерін, ортақ белгілерін, түрлерін салыстыра отырып үйренуге көмектеседі.

Сонымен, тіл үйрету барысында осындай әдіс-тәсілдерді қолданылатын болса, тіл үйренушілердің қызығушылы оянып, талпынысы артатыны сөзсіз.

Тілді үйретудегі негізгі міндетіміз- сабақта бар шеберлігімізді аямай, тілді игеріп кетуге бар күшімізді салып, оқушыларға бағыт- бағдар беру. Әрі қарай жалғастыру, білімдерін жетілдіре түсу оқушылардың ізденімпаздығынан, білмегенді білуге деген құштарлығынан туатын жағдай.

Пайдаланған әдебиеттер:

- 1.Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі. Алматы 2008 «Дайк Пресс»
- 2.Түркі тілдеріндегі табу мен эвфемизмдер. Алматы «Ғылым» 1995
- 3.Macmillan Collocations Dictionary «Macmillan Publishers» 2010
- 4.Macmillan English Dictionary «Macmillan Publishers» 2010

Комогорова М.І., Мусієнко О., Ступка В.

Україна, м. Київ

РОЛЬОВА ГРА, ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЦНОСТІ ЗНАНЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасних умовах модернізації шкільної освіти особливої актуальності набуває проблема опанування знань школярами, що є основою не тільки для їх особистої самореалізації, а й показником прогресу людства на основі розвитку знань кожної людини окремо. У такому контексті, не тільки з огляду на інтереси окремої людини, а й суспільства загалом, актуалізується необхідність озброєння школярів не просто багажем навчальної інформації, а якісними, міцними знаннями. Відповідно забезпечення міцності знань – одна із важливих та актуальних задач удосконалення організації процесу навчання.

На шляху реалізації навчальних положень одним із шляхів підвищення ефективності навчання є впровадження та застосування у ньому різноманітних засобів, що має стати однією із найперспективніших ліній наукових досліджень в Україні. Актуальність цього питання обумовлюється ще і змістом сучасної реформи загальноосвітньої школи.

Гра – це така організація навчального процесу, під час якої навчання здійснюється у процесі включення учнів в початкову гру (ігрове моделювання явищ, «проживання» ситуації). Навчальні ігри мають за мету, окрім засвоєння навчального матеріалу, вмінь і навичок, ще й надання учневі можливості самовизначитися, розвиток творчих здібностей, сприяють емоційному сприйманню змісту навчання тощо.

У сучасній школі гру з метою активізації та інтенсифікації навчального процесу використовують як на уроці, так і в позаурочний час, оскільки вона допомагає активізувати, закріпити, проконтролювати і скоректувати формовані знання, мовні уміння і навички учнів, розвиває пам'ять, мислення, увагу, фантазію, уяву, творчі здібності тощо. Ігри виховують самостійність, формують певні життєві позиції, вчать культурі спілкування, оскільки основною складовою ігрової діяльності є акт комунікації та співробітництва.

Граючись, дитина ніби потрапляє у віртуальну реальність, де все начеб-то відбувається насправді: справжні прохання та заборони, питання і репліки у відповідь. Учні розігрують різні емоційні стани: згоду, незгоду, подив, розчарування, задоволення, розчарування тощо, використовуючи при цьому певну міміку, жести, інтонацію. Це мотивує навчальний процес, робить його різнобарвним та цікавим.

Гра придатна для кожного виду роботи з мовою: у ході гри використовуються різноманітні граматичні структури, інтонаційні моделі, значний обсяг лексичного матеріалу. Оволодіти формами усного та писемного іншомовного спілкування за допомогою ігор набагато легше. Особливу ж ефективність має використання ігрових форм проведення уроків англійської мови у молодших класах.

Реалізація ігрових прийомів і ситуацій при визначеній формі занять відбувається за такими основними напрямками:

- дидактична мета ставиться перед учнями у формі ігрового завдання
- навчальна діяльність підкоряється правилам гри;
- навчальний матеріал використовується в якості її засобу;
- у навчальну діяльність вводиться елемент змагання, що переводить дидактичне завдання в ігрове;
- успішне виконання дидактичного завдання пов'язується з ігровим результатом.

Велика роль приділяється невідповідній мові учнів. У цьому плані гра може перевершити можливості будь-якої іншої парної і групової діяльності. Гра тренує учнів говорити в будь-якій ситуації на будь-яку тему.

Таким чином, гра додає навчальному спілкуванню комунікативної спрямованості, зміцнює мотивацію вивчення іноземної мови і значно підвищує якість оволодіння нею. Гра – це могутній фактор психологічної адаптації дитини в новому мовному просторі, що може вирішити проблему органічного впровадження іноземної мови у світ дитини. Наведемо приклади деяких ігор.

Present / Past Continuous

Роздрукувати і розрізати таблицю. Кожен учень отримує одну із карточок. Ніхто не має бачити яке слово на карточці отримав сусід. Ведучий виходить

перед класом, а інші мають зобразити (показати рухами без слів) те слово, яке написано у них на карточці. Ведучий має вгадати, що вони роблять. Якщо якусь дію він не може вгадати, то він має право запитати «What are you doing?». Учень відповідає: «I am watching a film» і т.д.

Другий варіант гри: всі учні показують слова і одночасно спостерігають один за одним з метою запам'ятати хто що робить (показує) протягом однієї хвилини. Потім учні мають у парах записати реченням у теперішньому тривалому часі хто що робив. Виграє та пара, яка записала найбільшу кількість речень за одну хвилину. Можна перший та другий варіант гри поєднати.

Гру можна використовувати при вивченні **Present Simple** та **Past Simple**. При цьому наголосити, що учні будуть показувати те, що вони роблять кожного дня (Present Simple) або вчора (Past Simple).

Для використання гри під час вивчення **Past Continuous** ведучий виходить з класу, а всі інші починаються показувати свої слова протягом однієї хвилини, потім запросити ведучого до класу (а учні все ще продовжують показувати свої слова). Учитель пояснює йому, що учні щось робили і показували в той, час як він (ведучий) був за дверима. Його завдання вгадати хто що робив. Далі хід гри аналогічний попередньому опису.

Додаток 1

Read	Sleep	Eat
Go	Write on the blackboard	Do your homework
Fly	Watch films	Wave your hands
Speak	Dress	Water flowers
Sing	Look at the window	Swim in the river
Dance	Look for a pen	Run
Drink hot tea	Play the guitar	Play the piano
Catch a fly	Make a bed	Listen to music

Література

1. http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/49325/

Реторика и стилистика

Келмағанбетова Ш.С., Тұрсын А. ГМУ-42к

Қазтұтынуодағы Қарағанды экономикалық университеті

ШЕШЕНДІК СӨЗ – ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ НЕГІЗІ

Қоғам қашанда дарынды, қабілетті адамдарға мұқтаж. Дарынды адамдар қатарын көбейту үшін олардың сөйлеу тілі мен дүниетанымын дамыту керек. Қазақ халқы қай заманда да сөйлеу өнерін жоғары бағалаған. Бұл жол арымай – талмай шешендік сырын зерттеуді, көл – көсір жаттығуды, мол білімді, ой – өрісі мен мен қиял кеңістігін қажет ететіндігін анық білген.

Сөз өнері өнердің ең алды ретінде саналған. «Өнер алды – қызыл тіл», - дейді қазақ мақалы. Абай: «Тіл өнері – дертпен тең», - деген. Қысқасы, халқымыз шын мәніндегі шешендікті асыл өнерге баулып, осы жолда қайталанбас мұра қалдырған.

Қазақ ауыз әдебиетінің бір түрі – шешендік өнер. Шешендік өнер – ақындық айтыс секілді қазақ әдебиетінің ерекшелігін көрсететін негізгі жанрлардың бірі.

Қазақ шешендігінің жалпы шешендік өнерден өзіндік ерекшеліктері бар. ең алдымен қазақ шешендерінің сөздері ауызекі айтылып, ауызша таралған, қағазда емес, бізге халық жадында сақталып жеткен.

Шешендік сөздер қазақ ауыз әдебиетінің басқа түрлері сияқты ауызша шығып, ауызша таралған.

Қонақта, немесе бір мәселені талқылау үстінде көп жасаған, кәрі құлақты қариялардың аузынан шыққан жүйрік ойлы, жүйелі сөздерді құйма құлақ талапты жастар, өнер қуған қыз – бозбалалар жаттап алып, жүрген – тұрған жерлерінде, ойын – жиындарда айта жүрген. Өзінің қажетіне, өмірдің тілегіне қарай жаңартып – жаңғыртып отырған.

Шешендік сөздер – біздің асыл мұрамыз, қазынамыз, байлығымыз. Шешендік сөздер аяқталған тұжырымды ой арқылы алуан адамгершілік қасиеттерге, ұлттық тәрбиеге баулиды. Шешендік сөздер ертегі – аңыздар мен халық поэзиясынан іріктеліп, сұрыпталып, бөліне отырып, халықтық бірыңғай әдеби тіліміздің қалыптасуына себепкер болған.

Қазақ шешендік сөздері мазмұнына қарай шешендік арнау, шешендік толғау, шешендік дау деп үш тарауға бөлінеді.

Шешендік сөздер – халық даналығынан туған мұра, халықтың асыл қазынасы. Мазмұны халықтың бастан кешірген өмірін, арманы мен қиялын көрсетеді. Өмірге, дүниеге көзқарасын, ой – өрісін белгілейді. Халық өзінің қиялдаған арманына қалайда жетемін деген сенімнен айрылмаған.

Өмірдің сан алуан құбылыстарын бір – бірімен теңеп, салыстырып, болашағын болжап, қиялдап сөйлеген сөздер табысқа, жеңіске жетуге құлшындырып, рухтандырып отырған, қуаныш үстінде дем берушілік, реніш тұсында жұбатушылық қызметін атқарған.

Белгілі халық шешендері мен есімдері белгісіз дана қарт, шешен әйел, тапқыр бала, жарлы жігіттер атынан айтылатын шешендік сөздерге тән бір қасиет – шешендік тапқырлығымен қатар әділдігі, ойының айқындығы және халықтың сипаты.

Шешендік сөздер көбінесе түсінік сөзбен басталады. Түсінік сөзде айтылмыш шешендік сөздің нендей мәселемен байланысты, қандай жағдайда туғандығы мен кім айтқандығы баяндалады. Түсінік сөздің көркем болуы шарт емес, тек ықшам, әрі түсінікті болуы шарт.

Әдетте шешендік сөз түсініктен кейін немесе онымен аралас айтылады. Шешендік сөздің тілі көркем, мағынасы терең болумен бірге сөздері сұрыпталған, сөйлемдері қалыптасқан болып келеді, бірен –саран өзгерістер енгізу болмаса, түпнұсқаға түбегейлі өзгеріс жасау ақын, шешен адамдар болмаса, кез келген кісінің қолынан келе бермейді.

Сондықтан түсінік сөздей емес, шешендік сөз әлдеқайда тұрақты келеді. Шешендік сөздерді құрылысына қарай термелі сөз, пернелі сөз деп екіге бөлуге болады.

Құрылысы өлең - жырға ұқсас шешендік сөздерді термелі сөз дейміз. шешендік термелі сөздің өлең – жырдан негізгі айырмасы – шешендік терме үшін

буын – булақ саны біркелкі болып келуі шарт емес. Шешендік сөздердің құндылығы тек шындығында емес, ойының тапқырлығында.

Шешендік сөзге қойылатын талаптар

Сөз мазмұнының тереңдігі

Пікірдің дәлдігі

Сөз мағыналарының дұрыс берілуі

Сөздік қордың байлығы

Мақал – мәтелдер мен тұрақты тіркесті орынды пайдалана білуі.

Өз жәнібек хан билерінен «Жігітке жақсы болу үшін не керек?», -деп сұрайды. Олар: «Жігітке бірінші - білім, екінші – ғылым, үшінші –ұғым керек»-деген екен.

Ал Цицерон «Адам бойындағы талант, терең білім, қалыптасқан дағды болуы керек, осы үшеуі сай болғанда ғана нағыз шешен қалыптасады» -деген. Екі ғасырдың ұлы сөз шеберлері бір – бірімен дәл үйлесіп, ойлары бір жерден табылып тұрған жоқ па?! Ғалым М. Балақаев «Тіл өнері мен сөйлеу мәдениетінің шыңы – шешендік өнер»-дейді. Әр дәуірдің өз тынысы, өз талғамы, заманына сай адамы болғанымен, өнерге деген құрмет пен пайымдау дәлме – дәл келіп отыр.

Шешендік сөз мәдениеті – дәстүрлі риторикамен егіздес. Бұл екі ғылым саласы антик дәуірінен бірге жасасып келе жатыр.

Риторика – сөйлеудің ережелері мен заңдарына үйретуші ғылым, яғни, ойлауға, нандыруға, ақыл – ойыңды көрсетуге бағыттайды. Ең бастысы, риторика – сөз арқылы тәрбиелеу. шешендік өнер де – сөз арқылы тәрбиелей отырып, ақыл – ойыңызды, ерік – жігеріңізді, жан – дүниеніңізді билеп алатын әсерлі сөз, сөйлем өрнектері болып табылады. Шешендік өнер мазмұны мен түрі жағынан біркелкі емес. Қазақтың шешендігін екі дәуірге бөліп қарау керек: бұрынғы немесе байырға және қазіргі.

Бұрынғы заманда қазақ даласында кісінің атақ – даңқын асқақтата шарықтатқан санаулы ғана өнер болған. Оның бірі – соғыс ісін жүргізу өнері; екіншісі – билік; үшіншісі – сөз өнері. Осылардың бастысы да, бастаушысы да – сөз өнері болған.

Тіл мәдениетінің бір саласы – шешендік сөздер. Ол сөйлеу тілінің жоғарға формасы болып табылады.

Бұрынғы қазақ шешендерінің бір ерекшелігі – олар сөздерін жазып дайындамаған, сөздері қағазда емес, халық жадында сақталған, ауызша тарап әлденеше кісінің, ұрпақтың өңдеуінен өтіп қысқарған, «тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні»-дәні қалған, сөйтіп бүкіл халықтық мұраға айналған.

Қазіргі шешендік стиль – сөз арқылы тәрбиелеу тәсілі. Қазіргі шешен сөздерінің тақырыбы, нақты мазмұны мен айтылу тәсілдері жағынан әлдеқайда өзгеше келеді және шешен түрде сөйлеушілердің топтары лекторлар, үгіт – насихатшылар, оқытушылар т.б. көбейген сайын, шешендік сөздердің ажыратылуы да ұлғая түспек.

Шешендік сөздің әлеуметтік мәні – мәңгілік. Функционалдық стильдердің қай – қайсысында да шешендік сөз өнерін пайдалануға болады. шешендік сөз барлық стильдің ауызша түрінде қолданылады.

Әсіресе, ол публистикалық стильде айрықша көрінеді: саяси - әлеуметтік, саяси – экономикалық, оқу – тәрбие мәжілістерінде, әртүрлі конференцияларда, көпшілікке арналған саналуан алқалы жиындарда, әскери – патриоттық, маслихаттық отырыстарда, парламентте сөйлеген сөздерде т.б. қолданылады. Сондай – ақ ғылыми стильдің жанрларында, атап айтқанда: жоғары оқу орындарындағы лекцияларда, ғылыми мәжілістердегі пікірталас, зерделі ой –сұхбатында, ғылыми басқосуларда, кездесулерде, алқалы жиындарда пайдалынады. Ресми стильдерде заң тілінде, яғни сотта, соттың заңгерлердің, қорғаушының сөйлеген сөздерінде, дипломатиялық қарым – қатынастарда, елшілік тілінде, ресми өкілдердің сөйлеген сөздерінде шешендік ұштасады.

Қазақ шешендік өнерінің әлеуметтік қызметі де, мазмұн – мағынасы да, сыртқы ажар – көркі де өте күрделі, көпсалалы, көп қырлы. Әлеуметтік қызметі жағынан шешендік өнер қазақ даласында бірнеше қоғамдық ойдың міндетін қатар атқарған. Өмір құбылыстарын жоғары деңгейде толғау (сөз өнері), өмір құбылыстарының мәні мен тегін, олардың өзара өзектес сырларын толғау (философия, тарих), өмір құбылыстарының тәлімдік мазмұнын толғау (халық педагогикасы), өмір құбылыстарына қоғамдық баға беру мен үкім айту(билік) т.б. қазақ шешендік өнерінде осылардың бәрі бар. Мысалы: лингвистер ауызекі сөйлеу мәдениеті теориясын жасап, ана тілдің байлығын қалай пайдалануға болатынынан кеңес береді.

Логика шешеннің өз ойын бірізді, дұрыс құруға, қарсылыстарының жалған мәліметтерін терістетуге, шындықты дәлелдей білуге үйретеді.

Шешендік сөздің сипатына қарай, яғни нені айту, қайда айту, қалай айту талаптарына орай, шешендік өнер тіл мәдениетін көтеретін шарттардың бастысына айналды.

Соңғы жылдары, яғни еліміз тәуелсіздік алып, дербес мелекет болғаннан бастап шешендік өнердің қажеттілігі күн санап артып келеді. Қазіргі шешендік саясатпен, өнер – біліммен, экономикамен байланыста дамитындықтанайтылу шеңбері де кеңейе түсті.

Егер де жастар шешендік сөздерді зейін қойып оқыса, қазақ халқының рухын көтеріп, қазіргі замандағы әртүрлі жағымсыз әрекеттер болмас еді. Өйткені шешендік сөздер – халқымыздың адамгершілік, ұлттық тәрбие берудегі тиімді жолдарының бірі. Ендеше, біз халық жадынан жеткен шешен, ғибрат сөздерге үлкен құрметпен қарап, оның терең мағынасын танып өскеніміз абзал.

Шешендік сөздер – фольклордың бай саласы ретінде халықтың рухани сұранысын қай кезеңде де өтей бермек. Тәуелсіздік алып, ұлттық жәдігерімізді түгендеп –түстеп бастағанда, киелі өнер шешендік сөз, айтыс өнерлері өрлей бермек.

Шешендік өнер, жүйелі сөз саптау қоғамның қай саласында да қрек. Ел басқарған әкімнен, мектеп жасындағы шәкіртке дейін сөз қадірін танып, таза мазмұнда сөйлей білуі керек.

Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйініне келсек, қазақ шешен – билерінің мұрасы – халықтың даналық мұрасы. Демек, ғасырлар бойы жинақталып, сұрыптала сүзілген шешендік сөз нұсқаларынан халықтың тіл байлығын, ақыл – ой қорын және шебер сөйлеу мәнерін үйрену бүгінгі ұрпаққа сын.

Қорыта келгенде бұл күнде шешендік сөздің рөлін көтеру – тіл мәдениетін көтерудің бір шарты.

Пайданылған әдебиеттер:

1. 1.Ә. Нұрмағамбетов «Сөз сырына саяхат»А., «Жалын»1990ж
2. Б. Адамбаев «Шешендік сөздер» А., 1992ж
3. М. Есжанова «Шешендік қасиетті өнер» Шымкент, 2005ж
4. Г. Қасымова «Қазақ шешендік өнерінің негіздері және тілдік танымы» А., 2005ж
5. Билер сөзі (шешендік толғау, арнау, дау)А., 1992ж
6. А. Қыдыршаев «Шешедіктану» Орал, 2004ж

Теоретичні і методологічні проблеми на език дослідження

Грабар О.В.

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

СТРОФІЧНІ ФОРМИ П'ЯТИВІРШІВ ЯПОНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

У класифікації М.Конрада система строфічних форм п'ятивіршів японської класичної поезії виглядає наступним чином.

Строфа 短歌 (tanka).

Схема цієї строфи має вигляд чергування п'яти і семискладових рядків в наступному порядку: 5-7-5-7-7. Ця строфічна форма піддається композиційному членуванню: перші три рядки об'єднуються у початковий напіввірш, що називається 上の句 (kaminoku) – “верхні вірші”, або 発句 (hokku) – “початкові вірші”; наступні два рядки утворюють кінцевий напіввірш – 下の句 (shimonoku) – “нижні вірші”, або 巻句 (ageku) – “кінцеві вірші”.

Ще в давній поезії ця строфа застосовувалась в різних віршових жанрах: жанр 短歌 (tanka).

Цей жанр є одним з основних протягом всієї історії цієї строфи. Він включає в себе майже всю японську ліричну поезію, що належить до категорії так званих 和歌 (waka) – “пісні Ямато”. Жанр танка – основний жанр японської інтимної лірики. Прикладом може бути наступний вірш, написаний імператрицею Нідзьо в IX столітті, перекладений Іваном Бондаренко:

雪の内に	yuki no uchi ni
春はきにけり	haru wa ki ni keru
うぐひすの	uguhisu no
こほれるなみだ	kohoreru namida
いまやとくらむ	ima ya to kuramu

Повсюди сніг,

Але весна прийшла!

Можливо, хоч тепер

Замерзлі сльози

Розтануть в оченятах солов'я.

б) жанр 俳諧 (haikai).

Під цією назвою в давній поезії фігурують ті ж танка, але зі “спрощеним” змістом, без традиційної “високої поетичності”, яка була притаманною танка ще з періоду їх виникнення. Тому поезія в жанрі хайкай загалом має жартівливий характер і може вважатися першим представником комічної поезії в Японії.

Є два різновиди жанру хайкай:

1) ざれ歌 (dzare-uta) антології Манйосю:

ほちすかの	hochisuka no
池はわれしる	ike wa wareshiro
ほちすなし	hochisunashi
しかぬ君に	shikanu kimi ni
髭のきがごと	hige noki ga goto

“Лотосовый пруд”...

А посмотришь на него, -

Лотосов то нет,

Хоть тебя, мой друг, звать так,

А усов все не видать.

2) 俳諧の歌 (haikai-no-uta) епохи Кокінсю (початок X століття):

世の中の	yo no naka no
うきたびごとに	ukitabi goto ni
みをなげば	mi wo nageba
深き谷こそ	fukaki tani koso
浅きなりけり	asaki nari keri

Если бы всегда, -

Только горе к нам придет,-

Жизнь кончали мы,

Не осталось бы долин:

Всюду выросли б холмы.

З прикладів видно, що ざれ歌 (dzare-uta) і 俳諧の歌 (haikai-no-uta) майже не відрізняються один від одного. Їх можна охарактеризувати як жанри комічної поезії, більш примітивний в першому випадку, і більш розвинутий в другому випадку.

Література

1. Бондаренко І.П. Збірка старих і нових японських пісень: Поетична антологія “Кокін – Вака – Сю”. К.: Факт, 2006. – 532 с.
2. Конрад Н.И. Японская литература в образцах и очерках. – М.: Наука, 1991. – 551 с.
3. Маркова В.Н. Стихотворение Мацуо Басё “Старый пруд” // Китай. Япония. История и филология. М., 1961, – 101 с.

Решетиллов К.В.,

*студентка хіміко-технологічного факультету Гладун К.В.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

КИРИЛО І МЕФОДІЙ – СЛОВ'ЯНСЬКІ ПРОСВІТИТЕЛІ

Загальновідомо, що писемність є найважливішою ознакою і складовою частиною культури будь-якого народу, але проблема походження слов'янської писемності й досі достеменно не з'ясована. Причина цього – недостатність джерел і той факт, що існує дві слов'янські азбуки: глаголиця та кирилиця. Яка з них є давнішою і яку винайшов слов'янський просвітник Кирило – ось питання, яке вже багато років хвилюють славістів всього світу.

Створення однієї з перших слов'янських азбук, за допомогою якої були записані слов'янські переклади богослужбових книг, приписується двом братам, котрі народилися у візантійському місті Солунь. Населення міста було строкатим: переважно – греки, але жило там й багато слов'ян, вірменів, євреїв, арабів. За одним з афонських переказів, батько братів, Лев, був слов'янином, а мати – грекиня. У всіх життях традиційно більша увага приділяється Кирилу, те саме спостерігаємо і при описі дитячих і юнацьких років. Про Мефодія відомо, що він рано вступив на військову службу і у двадцятирічному віці був призначений управителем однієї зі слов'янських областей, що підкорялася Візантії. Посаду цю він обіймав близько десяти років і, ймовірно, в цей час зміг вивчити звичаї слов'ян, практично засвоїти їхню мову. Через десять років він залишає службу, приймає чернецький постриг і віддаляється в монастир на горі Олімп, де веде подвижницьке життя.

Відомостей про дитячі та юнацькі роки Кирила значно більше, оскільки в складанні першого, найповнішого життя брав безпосередню участь Мефодій, добре обізнаний щодо життя молодшого брата. За свідченнями «Життя», Кирило вивчав граматику, риторіку, арифметику, геометрію, астрономію, музику, був знайомий із творчістю Гомера.

Джерела, що повідомляють про життя і діяльність братів, можна поділити на три групи: грецьку, слов'янську і латинську. Стисло проаналізуємо їх.

Грецькі джерела. Хоч як дивно, але жодного візантійського документа, де згадувалося би про діяльність Кирила і Мефодія, не дійшло до наших днів. Немає свідчень і в паперах патріарха Фотія: притому, що збереглося більше трьохсот його листів, ні в одному не йдеться про солунських братів. Деякі відомості грецькою мовою ми можемо отримати з літературних творів, проте не варто забувати, що вони написані значно пізніше, ніж відбувалися зображені в них події.

У латинських джерелах містяться найбільш важливі документальні свідчення про Кирила і Мефодія. В оригіналах документів доволі чітко висвітлено події, що відбувалися в наприкінці IX століття і пов'язані з їх іменами. Варто згадати послання (булли) римських пап, де згадується діяльність солунських братів. За період просвітницької діяльності Кирила і Мефодія в слов'янських землях у Римі змінилося чотири понтифіка. До наших днів дійшли послання папи Іоанна VIII, в яких викладено достовірні факти, пов'язані з діяльністю Мефодія, і послання папи Стефана V, який після смерті Мефодія забороняє в Моравії слов'янське богослужіння.

Слов'янські джерела про життя і діяльність Кирила і Мефодія мають як документальний, так і літературний характер. Про їхній життєвий шлях і просвітницьку діяльність в слов'янських землях нам повідомляють так звані «Паннонські легенди» – розлогі житія Кирила і Мефодія. Основні біографічні факти про життя і діяльність двох братів, викладені в цих легендах, підтверджуються і доповнюються відомостями з інших творів, в тому числі й реальних історичних документів. На початку X століття болгарський письменник Чорноризець Храбр у творі «Про письмена» здійснив першу спробу встановити етапи виникнення і розвитку слов'янської писемності. «Поки слов'яни були язичниками, вони не мали книг, а для лічби та ворожінь користувалися чертами і резами (тобто зарубками та різними позначками); коли ж вони стали християнами, то крім свого письма почали користуватися латинськими і грецькими літерами і так писали ними довгі роки без упорядкування; потім Бог послав слов'янам Кирила, який винайшов для них азбуку». Тривалий час вважалося, що це була кирилиця, але зараз більшість

дослідників наголошує, що Кирило винайшов глаголицю. Вперше цю думку висловив чеський вчений П.Й. Шафарик.

Щодо походження кирилиці, то вона виникла поступово з протокириличної писемності, до якої у процесі користування слов'янами додавалися нові слов'янські літери, необхідні для передавання особливостей фонетики слов'янської мови. Ця гіпотеза була висунута І.І. Срезневським, а в наш час поглиблена й доповнена новими матеріалами болгарським вченим Є. Георгієвим. Зазначена азбука складається з 43 літер, у тому числі з 24 грецьких і 19 оригінальних слов'янських. Конфігурація літер цієї абетки надалі стала графічною основою сучасної української, болгарської, російської, білоруської писемності. У тих місцях, де слов'яни проживали поруч з греками-візантійцями (Болгарія, Крим), вони згодом почали для свого письма використовувати грецькі літери. Поступово до грецького алфавіту почали додавати слов'янські літери. За ствердженням Чорноризця Храбра, у X столітті в слов'янській азбуці було 14 літер, а у книжкових пам'ятках XI століття їх налічується вже 19. Саме це свідчить про еволюційний характер розвитку кирилиці. Її формування, на думку Є. Георгієва, відбувалося на всіх слов'янських територіях, у тому числі й на східнослов'янських. Підтвердженням цього можна вважати азбуку, виявлену в київському Софійському соборі, яка складається з 27 літер, в тому числі з чотирьох слов'янських «Б», «Ж», «Ш», «Щ», які насамперед необхідні для написання таких слів, як «Бог», «Боже», «Божий», оскільки у грецькому алфавіті не було відповідних літер.

На відміну від кирилиці глаголиця має дуже складну конфігурацію літер у формі кружечків і петельок, з'єднаних між собою, що дуже ускладнює оволодіння цією системою слов'янського письма. Азбука глаголиці складається з 39 літер.

Є велика кількість літератури, в якій на основі аналізу грецьких, римських і слов'янських джерел розповідається про життя і діяльність солунських братів. Цій проблемі присвячені праці вчених XIX століття М.В. Ястребова, В.О. Більбасова, П.Й. Шафарика і багатьох інших. У XX столітті цю тему досліджували С.Б. Бернштейн, М.М. Тихомиров, Б.М. Флоря. Діяльність солунських братів в цих працях одержала різну оцінку. Одна частина дослідників розглядала її як місіонерську, С.Б. Бернштейн та інші вважали її просвітницькою, акцентуючи увагу саме на створенні братами слов'янського алфавіту, їх

перекладацькій і викладацькій діяльності. І зараз важко сказати, чи створив Кирило цілковито нову абетку, чи переробив і пристосував для легшого передавання на письмі вже існуючу у слов'ян, однак безсумнівною його заслугою є створення книжної слов'янської традиції, що виразилося в перекладах візантійської і римської християнської літератури, які стали зразком для оригінальних слов'янських творів.

Література:

1. Бернштейн С.Б. Константин-Философ и Мефодий. Начальные главы из истории славянской письменности. М., 1984.
2. Флоря Б.Н. Сказания о начале славянской письменности. Изд. 2-е. СПб.: Алетейя, 2000. 384 с.
3. Куев К.М. Чорноризец Храбър. София, 1967.

Tereshchenko S. O.

NTUU «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», Ukraine

LEXICAL METHODS OF EXPRESSING EVALUATION

At the present stage of society's development the value of the life estimative aspect is extremely important. Assessment, as the process of establishing the subject and object values, acts as an integral part of the reality reflecting process. In the process of experiencing the world around us, the person inevitably assesses the phenomena and facts of reality he or she perceives, expressing their attitude and evaluation towards and of them. Such mental tendencies inevitably find their way into the language. It is only natural that the language, being the most important medium of communication, is capable of transmitting the assessment. Therefore, during the study of the language structure and its features it is necessary to study the finest details and peculiarities of the vocabulary that is used to convey various types of evaluation alongside with the plethora of the methods used to do so. Evaluation is one of the main categories of reality. People analyze the surrounding reality, objects, phenomena, properties, actions. A person with his/her thoughts, deeds and feelings is also subject to analysis. Consequently, almost anything can be subject to evaluation.

Evaluation realization methods within the language can be divided into lingual and extralingual. Lingual can be further broken down into morphological, grammatical and lexical.

Among the lexical means of expressing evaluation we can distinguish the following units:

- 1) Units not having evaluative denotative component:
 - Non- evaluative, non-emotive
 - Evaluative, non-emotive
 - Non- evaluative, emotive
 - Evaluative, emotive
- 2) Units that have evaluative denotative component:
 - Evaluative, non-emotive

- Evaluative, emotive [1]

There is a group of lexical units that do not possess evaluative characteristics and as such have to be given one by other means within the act of speech. Such units require systematic assignation of evaluation and the qualities and characteristics of this evaluation will fully depend on the situation, context and the objects that is giving evaluation and is being evaluated.

It is also worth mentioning that the evaluation of the majority real life objects is contained within the units as small as words and sometimes even lexemes. Usually this function is performed by the adjective being the part of speech that possesses an immense variety of evaluative semantics. Adjectives have a number of specific characteristics that reflect their semantics and affect the core meaning of the evaluation. Another peculiar feature of the use and meaning of the adjectives is the fact that the adjectives combine both pragmatic and semantic aspects of the language within themselves. This in turn is reflected in the use and meaning of such lexical units. It is common for the adjectives as a part of speech to express subjectively-evaluative meaning and convey respective connotations. [2, p. 31]

According to their evaluative component lexical units of different levels are capable of engaging into antonymic relations (*e. g. beauty – ugliness, virtue - flaw*). This can serve as an additional lexical way of conveying the category of evaluation. But another important feature of this method is that it is not only formed through antonymic pair but also through the constructions where positive evaluation is not complemented by a negative but rather by absence of a positive one, creating an impression of a certain "standard" in the language. For example *famous, experienced* versus *young, beginner actor or poet*.

Evaluative component is explicitly present in the units that convey evaluation of a specific feature or characteristic. Such units are the easiest ones to determine. Their evaluative meaning is clear and it makes them easy to classify. We can name such categories: appearance (*beautiful, handsome, nice, ugly*); mental capabilities (*clever, capable, dull, stupid, silly*); character features (*hot-tempered, active, quiet, placid*); skills and proficiencies (*skilful, expert, experienced*); and many others.

One of the lexical means of evaluation category expression is parenthesis. Research of the peculiarities of its construction and use has a long tradition among European and Ukrainian scholars such as V. V. Vynogradov and A. B. Shapiro. The first and the foremost function of the parenthesis is to represent emotional evaluation

of the facts or concepts that are being communicated by the speaker. [3, p. 113]. Due to this fact parenthesis can be described as "A response of the language system to the needs of the collective lingual conscience in the form of verbalized control over linguistic activity".

Metaphorization can also be classified as a separate method of expressing evaluation but is less common due to the ambiguity of a large lexical units in any language limiting its potential use as a means of evaluation.

Evaluation in its simplest and clearest form is rational in nature and explicit in its form. In such cases it acts as a separate logical thesis of the text internal structure being a natural development of the main or supporting thesis. At the same time evaluation can be "poured" all over the text being an integral part of many microtexts within the larger macrotext providing the receiver with the evaluation throughout the whole act of communication. In modern journalism we can see an extreme case of such approach when the text does not have any evaluative elements. All of the text components are objective and logical in their nature but are composed by the author in such a manner that the text as a whole will convey an explicit social evaluation of the subject. In such cases the receiver is supposed to derive the author's evaluation from the objectiveness of the text and the way it is composed.

Evaluation provides conceptual coherency cohesiveness of the text and ensures that the communicative function of the speech will be fulfilled. Implicitly or explicitly stated evaluation acts as a marker of relevant information Making the whole act of communication easier and more efficient. Due to the abovementioned reasons the notion of evaluation in the language should be further explored.

Sources:

1. Karpiuk V. A. Structure and semantics of language units// Philological studies issue #12. - Kryvyi Rih: SPU. - 2015
2. Arutyunova N. D. Types of lingual meanings: Evaluation. Act. Fact.// Moscow: Nauka. - 1988. - p. 31
3. Grodzinskyi A. A. And what tomorrow// Kyiv. - 1987. - p. 113

Семенко І.В., Сорохан М.М.

*Вищий державний навчальний заклад України
«Буковинський державний медичний університет»*

ВЖИВАННЯ ТЕРМІНІВ - ЕПОНІМІВ В АНГЛІЙСЬКИЙ СТОМАТОЛОГІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Інтенсивний розвиток мовної термінології, яка використовується в різних спеціальностях, нових предметних областях, призводить до збільшення ролі термінології як засобу отримання та організації наукових знань.

Метою дослідження статті було провести аналіз використання термінів - епонімів у галузі стоматології, проаналізувати їх місце та роль у загальній медичній термінології.

Проблемним питанням було:

знайти терміни - епоніми, які містять імена лікарів або вчених, які першими виявили та проаналізували їх;

систематизувати терміни в групах;

через призму історичного розвитку медичної термінології прослідити формування термінів - епонімів в галузі стоматології.

Стоматологія як наукове поняття походить від грецьких слів *stoma* (*stomatos* – рот + *logos* – наука, вчення), тобто, це наука, яка займається захворюваннями органів порожнини рота, зубів, щелеп та обличчя [1, р.168].

Стоматологія має дуже давню історію. Ще в 1-му тисячолітті до нашої ери стародавні етруски використовували зубні протези для жування твердої їжі. Зубні протези були досить міцними та вирізалися з відповідних зубів тварин. Лікарі древньої *Японії* видаляли зуби руками, попередньо розхитавши їх за допомогою дерев'яного долота або молоточка. Стародавні *греки* вважали, що зуби починали боліти, коли людина казала неправду. Таким чином, вони поєднували питання моралі та виховання із медициною. Стародавні *єгиптяни* вміли пломбувати зуби. А відсутні зуби замінювалися штучними, які прив'язувалися за допомогою золотого дроту до сусідніх зубів. Взагалі,

стародавній Єгипет вважається батьківщиною першої зубної пасти, яка була отримана із суміші товченої пемзи, ячної шкаралупи, *мірри* (ароматизованої смоли, яка має антисептичні властивості) і *попелу* від спалених нутрощів бика. Перші зубні щітки з'явилися в стародавньому Китаї приблизно в чотирнадцятому столітті. Вже в 1870 році ворсинки зубної щітки вставлялись в ручку, зроблену із кістки. А з появою нейлону його почали інтенсивно використовувати замість ворсинок. Цікавим є факт, що найдорожча зубна щітка належить співаку Міку Джаггеру. Йому її просто подарували. Зроблена вона із чистого золота і її приблизна ціна 4000 доларів. В 1929 році в Америці була створена перша електрична зубна щітка. В 1728 році французький стоматолог П'єр Фошар винайшов пластинку для вирівнювання зубів. Це була тоненька стрічка зі срібла або іншого металу, яка кріпилася до зубів за допомогою шовкової лігатури. В дев'ятнадцятому столітті винайшли техніку виготовлення штучних зубів із кераміки, а в 1890 році вперше в хірургічній стоматології почали використовувати гумові рукавички при проведенні операцій. В 1907 році з'явилася перша електрична бормашина.

Стоматологія тісно пов'язана із багатьма науками, зокрема, із мовознавством. У мовознавстві виділяється особливий розділ, який називається *ономастика* (грец. *onomastike* – «мистецтво давати імена», *onomastikos* – «відноситься до імені»), що займається вивченням власних імен. Ономастикою називається і сукупність всіх власних імен [2, с.72].

Увесь ономастикон можна поділити на шість онімних полів:

вітоніми (назви об'єктів живої природи);

топоніми (назви географічних об'єктів);

космоніми (назви космічних об'єктів);

прагматоніми (назви об'єктів, пов'язаних із матеріальною сферою діяльності людини);

ідеоніми (назви об'єктів, пов'язаних із нематеріальною сферою діяльності людини);

ергоніми (назви постійних або тимчасових об'єднань людей). У свою чергу, вказані поля розмежовуються на більш дрібні структурні одиниці.

Власні імена, пов'язані з людьми, називаються *антропонімами*. Наука, яка займається вивченням антропонімів – *антропоніміка* (від грец. *Anthropos* – «людина» і *онума* – «ім'я»).

При дослідженні назв стоматологічних термінів були виявлені наступні групи *антропонімів*:

Кламери: *Adams c.* Адамса кламер – модифікований загострений кламер, що використовує щічну медіальну і дистальну проксимальну підокружності зуба для фіксації; *Crozat c.* Крозета кламер – металеве кріплення знімного пристрою, припасоване до отвору.

Класифікації: *Angle's c.* Енгля класифікація – класифікація порушень змикання зубів на основі мезіодистальної (передньо - задньої) позиції зубної дуги і зубів на нижній щелепі, і зубів відносно зубної дуги на верхній щелепі.

Затискачі: *Kocher f.* Кохера затискач – міцний затискач із гострими зубцями на кінці та поперечними зубчиками на щічках.

Переломи: *Le Fort's f.* Лефора перелом – двобічний горизонтальний перелом верхньої щелепи, визначений як Лефор I, Лефор II а'; Лефор III;

Імплантати: *Bosker i.* Боскера імплантат – загальний тип імплантату на обидва боки нижньої щелепи; *Branemark i.* Бренемарка імплантат – тип поєднаного з кісткою імплантату, що складається з двоступеневої системи титанових гвинтів.

Різці: *Hutchinson's i's* Гатчінсона різці.

Методи: *Альбрехта імпрегнаційний метод* – метод пломбування корневих каналів зубів шляхом їх заповнення сумішшю формаліну, резорцину та їдкого *NAOH*, здатного до полімеризації і перетворенню в склоподібну масу. (Л.Альбрехт – німецький дантист, народився в 1910 році [1, р.10].

Трикутник: *Assézat's t., facial t.* Ассеза трикутник; *Béclard's t.* Беклара трикутник – ділянка, розміщена між заднім краєм під'язиково-язикового м'яза, заднім черевцем двочеревцевого м'яза і великим рогом під'язикової кістки; *Pinaud's t., Pirogoff's t., hypoglossohyoid t.* Піно трикутник, Пирогова трикутник, під'язиково-язиковий трикутник.

Також були виявлені назви хвороб, які походять від імен лікарів, які вперше описали їх:

Гайморит, він же синусит верхньощелепної пазухи. Даний термін походить від імені англійського хірурга і анатома Натаніеля Гаймора (1613-1685), який вперше описав повітряно-носову порожнину в товщі верхньощелепної пазухи. Цей термін позначає запалення слизової оболонки синуса. Гайморова пазуха відноситься до придаткових пазух носа – утворень у вигляді двох невеликих порожнин, що мають зв'язок з порожниною носа [1, р.41].

Насме (Nasmyth) Олександр (1789-1848), англійський лікар-стоматолог. Працював в Лондоні. Він був членом Хірургічного суспільства з 1831 р., почесним членом Королівського товариства хірургів з 1844 р., лейб-медиком і зубним лікарем короля з 1844 р. Наукові дослідження лікаря були присвячені вивченню структури, розвитку, функції і патології зубощелепного апарату. У 1839 р. він опублікував роботу «Дослідження розвитку, будови і захворювань зубів». Насмітова оболонка зуба – це тонка оболонка, що покриває емаль зуба і складається з двох шарів: первинної кутикули – тонкого гомогенного шару і вторинної кутикули, утвореної покривним епітелієм емалевого органу.

Серед досліджених стоматологічних термінів було виявлено один географічний об'єкт *топонім* (грец. *topos* – «місце, місцевість» і *опута* – «ім'я»). Сукупність топонімів утворює топонімію. Топоніміка вивчає походження, значення, а також правопис власних географічних назв [3, с.198]. Таким топонімом є слово *Марля* (перев'язувальний матеріал з рідкопереплетених волокон бавовняної нитки), яке походить від назви французького міста Марли [1, р.105].

Було виокремлено два зооніма (від дав.-гр. *ζῷον* – тварина та «*ὄνομα* – ім'я») – власна назва виду, вікостатевої групи або й окремої особи тварини [4, електронний ресурс]. До зоонімів відносяться *хейлосхиз* (від грец.: *cheilos* - губа і *schisis* – розщеплювання, тріщина) – тріщина верхньої губи, «заяча губа» [1, р.52] та *ураносхиз* (від грец.: *uranos* – небо і *schisis* – розщеплювання, тріщина) – тріщина твердого і м'якого піднебіння, відома всім, як «вовча паща» [1, р.181].

Стоматологічний термін херувизм (від поняття «херувим») – це форма білатеральної поразки в області кутів нижньої щелепи фіброзною дисплазією; при цьому обличчя хворого набуває "милостивого, ангельського" вигляду [1, р.187] відноситься до *релігійонімів*, тобто, власних назв, які засвідчені у релігійних ученнях.

Як можна було побачити із вищенаведених прикладів, терміни - епоніми широко використовуються в медицині. Вони роблять довгі медичні терміни більш лаконічними та менш об'ємними за змістом. Терміни - епоніми мають інтернаціональний характер та часто використовуються лікарями - медиками під час роботи.

Література:

1. Ярошкевич А.В. Краткий толковый словарь медицинских терминов, используемых в стоматологии и челюстно - лицевой хирургии: учебное пособие / А.В. Ярошкевич, К.С. Ганделян, И.Г. Паникиди. – Ставрополь: Изд-во СтГМУ, 2013. – 202 с.
2. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: Підручник / Михайло Петрович Кочерган – К.: ВЦ "Академія", 2006. – 464 с.
3. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства. – К.: Наукова думка, 1970-1980. – 667 с.
4. [електронний ресурс] – режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Зоонім>

Методи и техники за контрол на нивото на владеене на чужд език

Ph.D. докторы, доцент м.а. Мионг Сун Ок
Магистрант Сермухаметова Багжан Бейбитовна

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

ҚАЗІРГІ КОРЕЙ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ СИМВОЛДАР

Аннотация. Мақалада қазіргі қазақ және корей поэзиясындағы «жана уақыт» кезеңі тарихындағы лирикалық шығармалары, екі елдің ұлы ақындарының символизм, натурализм, гуманизм, романтизм секілді ағымдарында жазған өлеңдері жан жақты қарастырылады. Қазақ ақыны мен корей ұлтының атақты ақынының шығармашылығы арқылы жаңа заман поэзиясының әдеби процесін анықтап, поэзияда бейнеленген ерекшеліктері көрсетіліп, идеялық, мазмұндық, эстетикалық және поэтикалық тұрғыда талдаулар жасалынған.

Кілт сөздер: *символдық образдар, ұлттық символ, реалистік идеялар, әлем әдебиеті, қазақ символизмі, жазба әдебиет дәстүрі, символизм, өлең-«чаюси», көркем суреттеу.*

Қазақ поэзиясының тарихындағы символдық образдар қатарына дала, тау, тұлпар, домбыра, бесік т.б жатады. Символдық образдардың қазіргі әдебиеттегі өміріне тереңірек үңілу поэзия парасатын, жеткен жетістіктерімізді бажайлауға, бастысы ұлттық сипат пен мінездің тағы бір қырынан танылуына жағдай жасап, мүмкіншілік тудыратыны сөзсіз. Осы орайда Мағжанның қазақ поэзиясының саздылығын, әуезділігін арттырған, соған көңіл бөле отырып, арғысы француз, бергісі орыс символистерінің өлеңдерінен дәстүр тапқан ақын екендігін атап өткеніміз жөн. Мағжан Европа ақындарының шығармашылығындағы мөлдір бұлақтан сусындай отырып, оны қазақ поэзиясының сұлулығымен үндестіре білген ақын. Қазақ поэзиясының жарық жұлдызы – ұлы Абайға еліктей отырып, ол өзінше жол табудан әсте жалықпай,

көп іздене отырып, өлеңдерінде табиғат суреттері, оның тылсым шақтары, ақын көңіл күйімен, мұң-қайғысымен, қуаныш-шаттығымен қат-қабат үйлестіре біледі. Осының бәрі тұтаса келіп суреттеп отырған дәуірдің бейнесін толық аша отырып, өзі қолданған "тұлпар" символы сарқылмас күш – қуатқа ие жастардың бейнесін береді.

Қажу барма тұлпарға, Талу барма сұңқарға,

Иман күшті оларда, Мен жастарға сенемін! ("Мен жастарға сенемін").

Мағжанның оптимистігін оның қолданған символдарының тәуелсіз Қазақ елінің мемлекеттік рәміздерінен көрініс табуымен дәлелдеуге болады. Көшпенді философиясында үлкен мәнге ие бұл – тұлпар, жай жылқы емес, қос қанатты пырақ – мифологиялық бейне символикалық бейне. Жылқы – бұл қазақ халқының тегі, тотемі, еліміздің логотипінде тұлпардың, жылқының болмауы – қазақ халқының жетімдігін білдірген болар еді [1]. Қазақтың бір арманы – сәйгүлік мініп, желмен жарысқандай күйде қиын күндерде артқа тастап, болашаққа тез жету. Қазақ символизмінің кульминациялық апогейі Мағжанның отты жырлары болып табылады. Мағжан тыз етпе сезімнің емес, бауыры кең тұлпардай көсілетін арналы жүйеліліктің ақыны. Бұл тұрғыдан Мағжан өлеңдері де сол жүйенің кірпіші болып қаланатындықтан ол ұлт апатын елден ерек бұрын сезіп, өз бояуында бейнелеп беруге мүмкіндік алды. Ақиқатты ол өз уысына шеңгелдеп қан ұстап тұрып айтудан еш тайсалмай, уақыттың үніне, өзіне айналды. Ақынның жан-тән күйзелісі лирика шеңберін үзіп, ұлы трагедияға ұласқандай. Мағжанның жан түкпіріндегі жүрек сөзі боямасыз ақтық сөзі болып ақтарылады. Ақын «Жел» деген өлеңінде:

Мазасы жоқ жел ерке, Оянып ап тым ерте.

Жорғалай басып кетеді, Тыныш жатқан түс көріп

Көлдің бетін кестелеп, Оны әуре етеді, - деп отырып, желдің, «еркелігін», ешкімге мойынсұнбау еркіндігін баса жырлайды. Өйткені ақын жаны да сол еркіндікті аңсайды. Мағжан поэзиясында «бала» символының қолданылу жиілігі еріксіз назар аудартады. «Өмір – дала, ақын – бала қаңғырған, Жан сусынын көз жасымен қандырған» немесе «Ақын – бөбек, өмір – көбік, тылсым-ды, Ойнап, арбап, бөбекті естен тандырған» деп келетін жолдарда ақынның «Жұмбақ» өлеңіндегі астарлы ойдың бір ұшығы жатқан тәрізді. Тұтас символға құрылған «жұмбақ» өлеңдегі «Дала – жұмбақ, Бала – жұмбақ, Шешусіз» деген астарлы

оймен жаңа заманға тап келген «дала» бейнесіндегі қазақ пен «бала» бейнесі арқылы саяси ой берілген деуге негіз бар [1].

Корей әдебиеті дамуының жаңа дәуірі түрлі әдеби ағымдар мен құрал-тәсілдердің пайда болуымен ерекшеленіп, осы кезеңдегі шығармалардың мазмұны тереңдей түсіп, авторлар өз шығармаларында адамның өмірлік мақсаты туралы ой-толғаулар келтіріп, өздерінің дүниетанымы мен көзқарастары арқылы түрлі жағдаяттарға тап болған адамдардың жандүниесі мен қайғы-қасіреттерін шебер көрсетуге ұмтылады.

Ал корей поэзиясының «жаңа уақыт» кезеңінің тарихында лирикалық шығармалардың алғашқы авторлары Ким Ок, Ли Гель, Хван Согу және Джу Ё Хан болған. Осы аталған ақындар корей поэзиясында проза түріндегі поэманың кең құлаш жаюына зор үлес қосқан. Жаңа үлгідегі өлең жүйесімен метафора, теңеулер сияқты жаңа көркемдік мәнерлі құралдарды қолдану арқылы корей поэзиясының одан әрі өркендеуіне жол ашты [2, 98]. «Чанчжо» журналында Чжу Ё Ханның «Оттың ойыны» атты символикалық мәнердегі, еркін түрде жазылған жаңа үлгідегі өлеңі жарияланды. 1919-1920 жылдар «іздену кезеңі» деп аталынады. Осы уақыттың әлеуметтік-саяси жағдайы қоғамның барлық мүшелерінің моральдық тұрғыда күйзелгенімен байқалады. 1919 жылдың 1 наурызында жеңіліс тапқан тәуелсіздік үшін болған қозғалыстан соң халықтың саясаттан көңілі қалады. Дегенменде әдебиет Кореяның жапон отаршылдығы кезінде де даму үстінде болған [2,109].

XX ғасырдың ең атақты корей ақындары Ким Со Воль мен Хан Ён Ун лирикасында халық мұңы бар. Ұлттық әндердің әуендері сіңген біртуар ақын Ким Со Вольдің өлеңдері корей халқына ғана тән «хан» сезімін әдемі жеткізген. Ким Со Вольдің лирикалық поэзиясын кең ауқымда түсінуге болады. Оның өлеңдері әуенді және жүректі тебіренетерлік әсем әуенді, ұлттық стильдегі лирикалық поэзия деп атауға болады.

Ким Со Воль лирикасы гуманизм идеясымен адамзаттық идеалдармен кең қамтылған. Ақын Ким Со Воль Джонджу провинциясы, Кваксан ауылында дүниеге келген. Ким Со Воль өлеңді орта мектепте оқып жүргенде жаза бастаған. Он алты жасында Осан жоғарғы оқу орнына оқуға түсіп ұстазы Ким Октан дәріс алған. Ким Ок зерттеп таныстырған француз символисттерінің поэзиясы Ким Со Вольге зор ықпал жасаған. Осыдан ақын өлеңнің дыбыстық құрылымына аса мән берген.

Оңтүстік Кореяның тілтанушысы Ю Чон Хо Ким Со Вольді «біздің өлкенің ақыны» деп атайды. Зерттеуші Ю Чон Хо «халық ақыны» деген атқа тек Ким Со Воль лайық деп таниды. Өткен замандардағы атақты ақындар өз өлеңдерін «ханмун» жазуында жазған, ал корей поэзиясының шеберлері «сиджо», «каса» жанрларында жазған ақындар көбінесе билік басындағыларға тиесілі болғандықтан оларды халық ақындары деп атауға келмейді деп тұжырымдайды. Сонымен қатар, XX ғасырдың ұлы ақындарының бірі Хан Ён Ун өлеңдерінің шумағы ұзын болып келетіндіктен және де атақты ақын Чон Чжи Ённың тым жаңа үлгідегі өлеңдеріне байланысты Ю Чон Хо корей елінің «халық ақыны» деп атауға тек Ким Со Вольді лайық деп санайды. 1925 жылы жиырма үш жастағы Ким Со Воль өзінің «Азалия» атты өте танымал жыр жинағын басып шығарды. Тауда өсетін гүл азалия Кореяның табиғатын әсемдеп тұрған ұлттық символының бірі. Зерттеуші Ю Чон Хо осы «Азалия» (진달래 꽃) өлеңінің өзі Ким Со Вольді Кореяның «халық ақыны» деп атауға әбден лайық деп танытады деген [3,167-170].

-김소월- 진달래 꽃 나 보기가 역겨워
 가실 때에는 말없이 고이 보내 드리오리다.
 영변에 약산 진달래꽃 아름 따다 가실 길에 뿌리오리다.
 가시는 걸음 걸음 놓인 그 꽃을 사뿐히 즈려 밟고 가시옵소서.
 나 보기가 역겨워 가실 때에는 죽어도 아니 눈물 흘리오리다.

Бұл өлеңде қоштасудың ауырлығымен ғашығына деген шексіз махаббатын айтады. «Мен өлсем де көз жасымды ағызбаспын.» дегенінде керісінше жаны қиналып іштей жылайтынын айтады. Осыдан қайғысының ауырлығын түсінуге болады. Бұл өлеңде корей халқына тән «хан» деген сезімінің орын алуы байқалады. Яғни жан күйзелісі, өкініші, қайғысы бейнеленген. Осы танымал «Азалия» өлеңі «Конмудохага», Корё кезіндегі дәстүрлі ән «Кашири» және де «Ариранг» сияқты халық әнімен ұштасып жатыр. Ким Со Воль лирикасы қоштасу, сағыныш пен аңсаудан құралған өлеңдер. Ким Со Воль (1903–1934) өзінің азғантай ғұмырында екі жүзден астам өлеңдер жазып қалдырған. Ким Со Воль шығармашылығы жайлы корейлік тілтанушылардың пікірлері әр түрлі. Солтүстік Кореяның тілтанушысы Ом Хо Сок ойынша, Ким Со Воль реалист ақын.

Ал Оңтүстік Кореяның тілтанушысы Син Донъук та поэзиясында романтизм өрнектері бар реалист деп санайды. Және де зерттеуші Ом Хосок: «Ким Со Воль Ким Со Воль болып қалады, егер де оның өлеңінің ерекшелігі басқа ақындарға игілік болатын болса, онда Ким Со Воль одан әрі Ким Со Воль болудан қалушы еді. Оның өлеңінің қайталанбайтын және де өзіне ғана тән болғандығынан» деп жазған. Ким Со Воль өлеңдерінің әуенділігі, ән түріндегі лирикасы, қарапайым түрдегі ауызекі тіл барша халыққа жақын әрі тиімді. Кейбір деректерге жүгінсек, Ким Со Воль поэзиясын орыс халқының танымал ақыны Есенин лирикасымен ұқсас дейді. Халық әндеріне сүйенген екі ақынның өлеңдері әуенді болып келеді. Екі ақынның жақындығын шығармаларындағы ауыл мен табиғат жайлы сыр шертуінен байқауға болады. Өлең мазмұнымен екі ақын өлеңдерінің әуенді түрдегі формасы ауылда қарапайым адамдардың арасында бірге өмір сүрген өміріне байланысты делінген. Ауыл, табиғат жайлы жырлаған осы екі ақынды көптеген сыншылар «шаруа ақыны» деп санағанымен, олар халық жадында әрдайым тек халық ақыны ретінде қалды. Ким Со Воль фольклорға романтикалық тұрғыда қараған. Ким Со Воль үшін фольклор оның шығармашылығының құнды қайнар көзі болып есептелді. Сондықтан ақын өз шығармашылығын мазмұнымен формасы жағынан халық әніне ғана жақын өлеңдермен шектеу қоя алған жоқ.

Заманымыздың ұлы жазушысы М. Әуезов «Қазақ даласы – поэзия мұхиты», - деген екен [4, 3]. Шынында да қазақ жерінің ән-күйге, ақындық өрнектерге толы өлең-жырларға мейлінше бай екендігін тек қазіргі кездік ғұлама ғалымдары ғана емес, өткен заманда қазақ елін аралап, оның халық әдебиетінің үлгілерін жинастырған орыс және Европа ориенталистері де қайран қалып, таңтамаша әңгіме еткен.

Ким Со Воль өлеңдерін халық өлеңі не болмаса дәстүрлі өлеңдер деп атаған. Қазірдің өзінде Ким Со Воль ақындай көп оқырманы бар ақын жоқ дейді. Неліктен Ким Со Воль ақынның өлеңдері көп оқылады деген сұраққа төрт дәлел бар. Алдымен, корей халқына тән хан сезімін бейнелеген, екінші, қызға тән нәзік дауыспен танылған лирикалық өлеңінің ерекшелігі, ұлттық әндердің ырғағымен ұлттық стильдегі өлеңді жазған және де ұлттық сананы қалыптастыруы болып табылады. Ким Со Воль өлеңдері халық әндерінің ырғағына негізделіп жазылғаны рас. Сондықтан халық Ким Со Вольді халық әндерінің ақыны деп атайды. Ким Со Воль өлеңін талқылай келе, біз еске алмай кететін тұсымыз

халқына арналған махаббатымен ұлттық санасына қатысты мәселе. Ким Со Воль тек біз ойлайтын шынайы махаббатты жырлаған жоқ, еліне деген сүйіспеншілік тұрғысындағы махаббатты жырлаған. Өзінің апатияға түскендегі сезімімен хан сезімін шын көңілмен әндетіп, өз оқырмандарын баурап алатын иронист болған [5,27].

Ким Со Вольдің өлеңдері шынайы өмірді нақты түрде дәлелдеп, жапон отаршылдығы кезінде корей ұлтының басына төнген қасірет пен қайғыны жырлап, қараңғы ғасырда өмір сүрген корейліктердің жүрегіне демеу болды деген тұрғыда халық өлеңдері деп айтуға болады. Әдебиетші, ғалым әрі ақын О Сэ Ённың айтуынша, 20 жылдардың атақты ақындары Хан Ён Ун, Ли Санг Хва және Джу Ё Хан ғашығына деген махаббатын шын көңілмен әндеткен ақындар болып табылады. Дегенмен, ғалымның айтуынша, бұл ақындар өз жерін жоғалтқан соң, зұлым қара заманды махаббат жыры ретінде жазған дейді. Осылайша, ғалымның пікірінше, Ким Со Воль өлеңдерінде оның махаббаты жырланғанымен, ақынның жыр әлеміне үңілсек, астарлы мағынаны қамтитынын байқауымызға болады дейді [5,33].

Лирикалы, ырғақты, шексіз махаббат пен сағынышқа толы Ким Со Воль поэзиясын айдын көлге теңесек, әсем табиғатты негізге ала отырып халық тағдырын, мұңын шебер бейнелеген ұлы ақын Хан Ён Ун поэзиясын асыл жақұт тасқа теңеуге болады. Корей поэзиясында өзінің тегеурінді күшімен, философиялық ойларға бай және де ұлы табиғат арқылы өмір шындығын, корей халқының басына туған алып қасіретті, адамның ішкі жан күйзелісін шебер бейнелеген ақын – Хан Ён Ун. Оның поэзиясының құдіреттілігін, қуаттылығын тек корей халқы ғана емес, бүкіл әлем мойындаған. Манхэ (Хан Ён Ун) өлеңіндегі сүйіктісі әрдайым үнсіз тұратын сүйіктісін білдіреді.

Корей поэзиясында парадоксты керемет бейнелеп көрсеткен ақындардың бірі Хан Ён Ун. Корей халқы көп қасірет шеккендіктен 1910 жылдан бастап 1945 жылдан кейін де корей ақындары елдің ауыр тағдырына налынып өлең жазған. Мысалға, Ю Чи Хван, Юн Донг Джу, Ким Су Ён сияқты корей поэзиясының атақты ақындары өзінің мұңын, жан күйзелісін, халық қайғысын өз өлеңдерінде аса шеберлікпен бейнелеген.

Ю Чи Хван өмір азабына шыдай алмай, үлкен апатияға түсіп жартас болам деп жар салады. Ю Чи Хванның Жартас атты өлеңінен өмір шындығын, зұлым заманды, ерге тән мінезді көруге болады. Ю Чи Хван көп ақындар ұқсап

әр затты негізге алып жазған. Адамзат, қоғам, табиғат, қала мен өркениет жайлы жазған. Осыған қарамастан оның өлеңдерінде адамзаттың әңгімесі жатыр. Ю Чи Хван табиғатты негізге ала отырып адамзат жайлы жазған. Қоғам не қала өркениеті жалпы адамзаттың көмегімен қалыптасқан. Осы тұрғыдан табиғатпен белгілі бір зат Ю Чи Хван үшін адамзаттың әңгімесін жеткізу үшін арналған құрал. Корей халқының жаңа заман поэзиясы сыртқы факторлардың әсер етуінен, еларалық мәдениеттің алмасу процесі арқылы пайда болған. Дәстүр, мәдениет, әдебиетпен өзара алмасу арқылы корей жаңа заман поэзиясы ежелгі поэзиядан гөрі үлкен рухани мұраны қамтығанын дәстүр, дін, жаңа идеологиялық және де философиялық, эстетикалық қағидалардың талданғанынан көруге болады. Корей ақындары әдебиеттің теоретиктері ретінде көркем әдеби түрдегі эстетикалық мәселелерді шешті. Жалпы бұл жаңа заман поэзиясының уақытында жаңа стиль түріндегі өлең-«синчхэси», еркін түрде жазылған өлең-«чаюси», проза түріндегі өлең-«санмунси» кең түрде дамыса, екінші кезекте дәстүрлі жанр түріндегі 3 шумақты өлең-«сиджо», ұзын поэма түріндегі «каса» жанрының дамуын байқауға болады.

Қорыта келгенде, қазақ поэзиясының жарық жұлдызы Мағжан, өлеңдеріндегі табиғат суреттерін, оның тылсым шақтарын, ақын көңіл күйімен, мұң-қайғысымен, қуаныш-шаттығымен қат-қабат келіп отыратынын қазақ даласының поэзия мұхитына теңесек, ал әдемілікті, пәк сезімді бағалай білетін корей ақындарының поэзиясын таң самалы болып есетін нәзік лирикаға, жүрегін ақтара жайып салатын тұнық көк теңізге теңеуге болады. Корей халқының өзіндік әдемі лирикасының жаңа замандағы даму процесін айқындап шарықтау шыңын болжайтын болсақ, корей поэзиясы әлем әдебиетіне қосар үлесі зор. Айналадағы тірі жанмен тілдесіп, табиғатпен сырласып өз шерін ақтара білген қайсар рухты халықтың арман мұраты, мұңы мен махаббаты поэзиясында тұнып тұр.

Әдебиеттер:

1. М. Жұмабаев. Шығармалары (өлеңдер, поэмалар, қара сөздер). - Алматы: Жазушы, 1989. -56 б.
2. Хён Вон Сук, Ян Вон Сик, Ли Т.Б. Корейская литература. - Алматы: Казахстанско-корейский научный центр, 2002. - 344 с.

3. Солдатова М.В., Пак К.А. Новая и новейшая литература изучаемой страны. - Москва: Издательство Дальневосточного Университета, 2003. – 645 с.
4. Қазақ поэзиясының антологиясы. /XX ғасырдың бас кезі/. - Алматы: Ғылым, 1992. – 488 б.
5. Аманова. Г.А. Заглавие статьи: Историко-культурный процесс в Корее и поэзия конца XIX-первой половины XX века. - Москва: 2010. -7 с.

Език, реч, комуникация

Смирнова С.М.,

*А. Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті, Қазақстан
Республикасы*

ЖОБАЛЫҚ ОҚЫТУДЫҢ ЖЕТЕКШІ ТЕХНОЛОГИЯСЫНА НЕГІЗДЕЛГЕН МУЛЬТИМЕДИЯЛЫҚ ТӘСІЛ

Жедел әлеуметтік-экономикалық прогресс шет тілдерін оқытуға деген жоғары талаптарды талап етеді, өйткені әр жаңа ұрпақ тіл меңгерудің жоғарырақ деңгейіне көтерілуі тиіс. Шет тілдерінің әлеуметтік-мәдени контекстіндегі өзгерістер, студенттердің шет тілін білу деңгейіне қатысты жаңа талаптары болашақ мамандарды кәсіби даярлауды жетілдіру мақсатында шет тілдерін оқытудың сапалы өзгеру қажеттілігін тудырады. Шет тілін үйренуге деген мотивация, белсенділік пен шығармашылықты дамытуды ынталандыратын студенттердің оқу іс-әрекетін күшейтудің бір түрі - жобалық оқытудың жетекші технологиясының негізінде мұғалім мен студенттер арасындағы өзара әрекеттесудің икемді формаларымен үйлесімде жеке оқу құралдарының жиынтығын қолдана отырып, мультимедиялық әдіспен басымырақ оқыту әдісі.

Оқытудың интерактивті әдістемесінің дәстүрлі оқыту әдістерінен айырмашылығы, әдістемелік, дидактикалық, педагогикалық және психологиялық принциптерді толықтай іске асыруға мүмкіндік беретін мультимедиялық бағдарламалардың белсенді іске асырылуын болжап, оқыту процесін қызықты және шығармашылыққа жақын етеді.

Осылайша, оқушылардың тілдік даярлау деңгейін ескере отырып, бір бағдарлама аясында күрделіліктің әртүрлі дәрежесіндегі тапсырмаларды әзірлеу қабілеті дараландыру қағидаттарын іске асырудың жақсы негізі және оқытуға сараланған көзқарас болып табылады. Сонымен бірге, қиындықтар мен

міндеттердің қол жетімділігі принципі қамтамасыз етілуде, әрбір тыңдаушының жұмысының жеке қарқыны есепке алынады. [1, 114 бет].

Шет тілдерін оқытуда жаңа ақпараттық технологияларды қолдану оқушының білімді игеру процесінде белсенді әрекетін талап етеді. Когнитивті белсенділік ақпараттың пассивті қабылдануын жоққа шығарады, өйткені ол барынша назар аударуды талап ететін қарқынды ақыл-ой қызметі негізінде жүзеге асырылады, оның нәтижесі - жаңа білімді меңгеру. Өз кезегінде, оқу-танымдық белсенділіктің шығармашылық сипаты оқушылардың танымдық тәуелсіздігін дамыту, өз бетінше білімін толықтыруға дағдылануды қалыптастыру, ақпарат ағынында бағдарлану және ізденіс жұмысын жүзеге асыруға көмектеседі.

Оқу материалдарын визуализациялау - көрнекі бейнелеумен білім беру ортасын құру, эмоциялық және тұжырымдамалық салаларға әсер ететін түс пен дыбысты пайдалану тілдік материалды тереңірек игеруге ықпал ететінін атап өту керек. Мультимедиялық бағдарламалар бір мезетте оқушының қабылдаудың бірнеше арнасын ынталандырады, оның назарын жақсырақ аударады, шаршауды азайтады және қажетті релаксацияны қамтамасыз етеді. Өз кезегінде, көрнекі сурет, мәтін және дыбыстық сериялардың комбинациясы оқушының шет тілінде сөйлеу әрекеті дағдыларының кешенді дамуына үлкен мүмкіндіктер береді. [2, 78бет]. Бұл үдеріс екі жақты қарым-қатынас көмегімен интерактивті түрге ие болады, компьютермен сұхбат алу мүмкіндігі болғандықтан, оқушы мен компьютер бір-біріне сұрақ қоюы мүмкін болған кезде, компьютер түзетуші анықтамалар бере алғанда және оған көмекке жүгіне алғанда. Мультимедиялықтың мәні - студенттердің шет тілін меңгеруге деген қызығушылығын ынталандыру, ол білімнің белгілі бір көлемін иеленуді және бір немесе бірнеше мәселелерді шешу арқылы алынған білімнің практикалық қолданылуын көрсету.

Сонымен қатар, осы инновациялық тәсілдің бірдей маңызды ерекшелігі - ынтымақтастықта оқыту - кәсіптік маңызды тапсырмаларды шешу үшін табысты коммуникативтік өзара әрекеттесу дағдыларын меңгеру мақсатында қатысушылардың білім беру үдерісіне өзара әрекеттесуін көздейді, сонымен бірге мұғаліммен апта, ай және семестрге жеке білім беру траекториясын

қалыптастыру. Бұл өте маңызды, өйткені ол тек оқу тапсырмаларын ғана емес, сондай-ақ топтың әрбір мүшесінің білімін және дағдыларын игерудегі оқушыларды ересек өмірде ілгері жүруге және олардың танымдық қажеттіліктерін дамытуға үйретудегі қажеттіліктерін ескеруге мүмкіндік береді.

Жоба әдіснамасының негізінде «жоба» тұжырымдамасының мәні және практикалық немесе теориялық жағынан маңызды мәселені шешу жолымен алынған нәтижелерге прагматикалық бағытталу ойы жатыр. Бұл нәтижені көруге, түсінуге, нақты тәжірибеде қолдануға болады. Осы нәтижеге жету үшін студенттерді өз бетінше ойлануға, мәселелерді табу және шешуге, әртүрлі салалардан ақпаратты қолдана отырып, әртүрлі шешімдердің нәтижелерін және ықтимал салдарын болжауға үйрету керек. Осылайша, жоба әдісінің мәні талдау, салыстыру, синтездеу, ойша эксперимент жүргізу, болжамдау сияқты белгілі бір интеллектуалдық дағдыларына ие болуды көздейтін оқушылардың, жеке, жұптық, топтық өзіндік жұмысына бағытталған. Бірақ ең бастысы – оқушылардың компьютерлік технологияның мультимедиялық мүмкіндіктерін қоса, әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істеу мүмкіндігі.

Студенттердің компьютерлік бағдарламалық қамтамасыз етудегі технологиялық хабардарлығы жобаның техникалық жағын айқындау процесінің ауыртпалығын мұғалімнен алып тастап, оларды белгілі бір кезеңдердің үйлестірушілері ретінде қалдырады. Сонымен қатар, студенттер ұзақ уақыт бойы іздеу, іріктеу, эксперимент жасауға, қызығушылық тудыратын мәселелерді қайта-қайта шешіп, жеңіске жету жолдарын табуға дайын.

Longman сөздігінде мультимедиа ақпаратты, әсіресе компьютер арқылы, алу үшін дыбыс, суреттер, фильмдер мен жазбаша дереккөздердің тіркесіміне негізделген визуализация процесі ретінде түсіндіріледі. Сонымен, «Білім» жобасының тақырыбына арналған тілдік материалдарды жинап, біз Encarta және Britannica мультимедиялық энциклопедияларынан мақалалар оқыдық және бейнематериалдар мен анимациялық слайд-шоу сияқты тәуелсіз мультимедиялық өнімдерді құруға келдік. Мультимедиялық тәсілдің үстемдігі оқушылардың оқу-әдістемелік материалдарының жеке жиынтығында жұмыс істеген кезде оны тиімді деп тапқанымен және осы технологияны қашықтан оқытудың ықтимал нысаны ретінде қарастырғанда анықталады [3, 32 бет].

Өтілетін тақырып бойынша әзірленген материалдар практикалық сабақтарда да, дербес түрде де дербес режимде орындалуы мүмкін, өйткені материалдарда зерттелетін кешеннің бөлімдері үшін кілтпен қосымша ақпарат беріледі. Қорытынды кезеңде бақылау сауалнама-квиз арқылы жүргізіледі және жұмыстың қорытындысы бойынша оқушыларға лингвистикалық және коммуникативтік құзыреттілік деңгейі туралы ескертулермен сертификаттар беріледі.

Бұл инновациялық тәсілдің педагогикалық тиімділігі дидактикалық мақсаттарға қол жеткізілгендіктен дәлденді, әдістемелік тапсырмалар жасалды және студенттерде лингвистикалық, дискурстық, әлеуметтік, сондай-ақ шет тілдік қарым-қатынас дағдылары сияқты құзыреттер қалыптасуының жоғары деңгейі анықталды. Нәтижелер мультимедиялық технологияларды тілдік емес жоо-да шет тілдерін оқытудың дәстүрлі оқу үрдісіне интеграциялау үшін таңдалған стратегияның дұрыстығын растады.

Жобаның білім беру маңызы зор, деректер базасы өте көлемді болуы жобаның барлық қатысушыларын, әсіресе жазбаша және сөйлеу әрекеттеріне жауап беретін (тесттер, бейне сценарийлер, кезеңдік слайд-шоу) тілдік материалдармен қамтамасыз етуге мүмкіндік берді. Кәсіби түрде түсірілген бейнежазбалар мен монтаж, сөзсіз, студенттердің университетте оқылатын пәндерден белгілі бір білімі мен дағдыларын талап етеді.

Қолданылған әдебиет тізімі:

1. Нехорошева А.В. Из опыта работы по проектной методике / А.В. Нехорошева // ИЯШ. №1.—М., 2002.
2. Полат Е.С. Телекоммуникации в учебно-воспитательном процессе / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, Е.Н. Ястребцева, З.И. Батюкова // РАО. — М., 1993.
3. Федорова Л.М. Современные теории и методики обучения иностранными языками / Л.М. Федорова, Т. И. Рязанцева // Экзамен. — М., 2004.

Пак А.О.

*к.ф.н., доцент кафедры иностранных языков
Университета иностранных языков и деловой карьеры,
г.Алматы, Казахстан*

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ИЗУЧЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЫ МИРА

В данной статье рассматриваются проблемы современной языковой картины мира, а также затрагиваются вопросы исследования лингвокультурных концептов в контексте данного направления.

Ключевые слова: языковая картина мира, языковые единицы, когнитивная лингвистика, лингвокультурный концепт, языковая семантика, логика, концептосфера

Исходя из многообразия проявления тех или иных культурных установок, нельзя обойти вниманием языковую картину мира. Языковая картина мира представляется нам как система культурно-значимых явлений, заложенных в языковые единицы, при исследовании которых происходит иная раскодировка концептно-комплексных значений культуры. Языковая картина мира направлена на изучение созданной носителем языка группы общих эмотивных знаний, охватывающих культурно-значимые языковые единицы. Другими словами, это отношение проецируется в метафорическом аспекте фразеологизмов или сопоставлениях подобного плана. Языковая картина мира занимается проблемами раскодирования тех или иных языковых единиц, обладающих смысловым колоритом, присущим тому или иному народу. Языковая картина мира пока еще не создает условия и не имеет достаточного потенциала обслуживать правильное использование закодированных языковых средств выражений, составляющих у носителей те или иные представления.

Языковые единицы кодировки связаны с коллективной культурной идентичностью. Последняя выступает в качестве конечного итога усилий индивидуума в познании мира, окружающего его и собственного внутреннего

мира, представление себя в том или ином обществе, более того, имеет предпосылки выявления усилий, приложенных к достижению этой цели. Как правило, индивидуум опирается на общепризнанные представления, традиции, склонен поддаваться влиянию авторитетных мнений, при выражении которых использует и вербальные, и невербальные способы выражения. Необходимо обратить внимание на то, что данное определение может быть осознанным или неосознанным. Это связано с приобретением языковой картины мира ребенком раннего возраста.

Комплекс проблем проявления в человеческом сознании объективной картины мира, обслуживающийся языком, за последние десятилетия занял центральное место в когнитивной лингвистике. Это, безусловно, вызывает огромный интерес у молодых исследователей. Через картину мира проецируются взгляды, стереотипные восприятия мира, опираясь на особенности мироощущения и ментальность народов. Как было выше отмечено, человек постоянно находится во взаимоотношении с окружающим его миром, в процессе чего формируются определенные стереотипы, мнения об этом мире, т.е. картина мира. Языковая семантика представляет новый подход к рассмотрению языка и реальности. Она исследует язык и реальность в их единении посредством культурных связей и проявлений культурного мира целого коллектива и одной личности. Языковые единицы в языке культуры несут дополнительную нагрузку культурного характера. Определение языковых единиц по тем или иным культурным стереотипам формируют концепты, которые, в свою очередь, формируют концептуальную систему, находящуюся в постоянном процессе изменения, трансформации и уточнения, также как и, собственно, сознание. Логичность или логика является основой построения концептуальной системы в человеческом сознании. Логика руководит мобильностью и созданием новых концептов. Таким образом, логика проецирует, меняет, трансформирует концепты посредством языка. Отталкиваясь от такого положения, мы можем говорить о возможности использования абстрактных понятий в концептуальной системе. Здесь функции языка очень важны, ибо не представляется никакой возможности передача информации без участия языка. Язык - это, пожалуй, единственный из всех способов, с помощью которого создается, развивается, изменяется и хранится комплекс представлений, мнений и стереотипов о мире, окружающего его [1,98].

Вопрос образования определенных концептов всегда волновал лингвистов-исследователей. Через вербализационные процессы культура отражается в языке, язык накапливает материал (слова) для создания концептов. Концепты, таким образом, предстают в качестве набора национальных, культурно-этических понятий. Исследования этих моментов способствуют пониманию культурной специфики народов, определению их концептуальной картины мира [2,154]. Языковая картина мира представляет собой концептуальное содержание определенного языка в полном своем проявлении.

На современном этапе определилось несколько методов в исследовании языковой картины мира:

- 1) типологическое рассмотрение концептов данного языка;
- 2) исследования языковой картины мира через призму духовной культуры или особенных коннотаций при общих концептах;
- 3) рассмотрение разных самостоятельных сторон языка – проявление языковой картины мира в лексике, словообразовании, фразеологии с учетом языковых особенностей.

Постоянно находясь в обществе, человек развивает свою систему концептов во многом благодаря языку, в котором остается социально-исторический след. Различают общечеловеческий и национальный опыт, последний из которых выявляет самобытные признаки языка во всех его слоях. Таким образом, мы можем говорить о своеобразии отдельных языков, которое впоследствии выливается в образование самобытных языковых картин мира целых отдельных народов. Выделяют также и индивидуальные картины мира, которые имеют различия у разных людей. Картина мира выражается в повествовательном аспекте этноса, ее изучение позволяет понять, в чем состоит различие этнической культуры. Таким образом, люди, будучи носителями разных языков, обладают абсолютно разными представлениями об окружающей действительности. И причина такого положения связана с языком.

Но, без сомнений можно сказать, что языковая картина мира соотносится с концептуальной системой и языком. Картина мира, запечатленная в человеческом сознании, несет функции вторичного отражения мира и заключенная в вербальную форму – язык. Таким образом, один и тот же язык создает у своих носителей одинаковые языковые картины мира. Многообразие

языков добавляет определенные критерии в национальный колорит, создавая тем самым самую широкую палитру традиций и обычаев народов. Языковая картина мира рассчитана лишь на позиционирование национальной культуры народа. Она имеет свою систему, свой уклад, определяя коммуникативные отношения, отображая осмысления внешнего и внутреннего мира человека [3,112].

Языковая картина мира проецирует речемыслительную деятельность, согласно духовным, культурным и национальным особенностям определенной эпохи. Языковые единицы представляют собой «любую группу из элементов, выделяемую на основании какого-либо общего свойства: это параметр, признак, по которому обширная совокупность однородных языковых единиц разбивается на ограниченное количество непересекающихся классов, члены которого характеризуются одним и тем же значением данного параметра/признака». Определяя общую категорию, ее соотносят с понятиями категориального множества, значения, признака, принципа, системно-языковой организации и функциональной характеристики. Виды категорий выделяются согласно множеству, характеру признака, который относится к основе определения категории и его отношения к группам.

Литература

1. Апресян В.Ю., Апресян Ю.Д. Метафора в семантическом представлении эмоций. – Вопросы языкознания, 1993. - № 3 -163с.
2. Арутюнова Н.Д. Введение. Наивные размышления о наивной картине языка // Язык о языке. Сб. статей / Под общ. рук. и ред. Н. Д.Арутюновой. – М.: Языки русской культуры, 2000. – 108с.
3. Зализняк Анна А. Преодоление пространства в русской языковой картине мира: глагол «добираться». – В кн.: Логический анализ языка. Языки пространств. - М., 2000. – 135с.

Курманбекова Ж. К., Ахметова А.Е.

Региональный социально – инновационный университет

КРОСС-КУЛЬТУРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ НЕВЕРБАЛЬНОГО ПОВЕДЕНИЯ

Выражения лица

Выражение лица, один из важнейших каналов невербального поведения. Как известно, кросс-культурные исследования в изобилии предоставляют нам доказательства того, что небольшой набор выражений лица, отражающих эмоции, является универсальным и распознается всеми, - все люди, независимо от расовой принадлежности, культуры или пола, выражают гнев, презрение, отвращение, страх, радость, печаль и удивление совершенно одинаковыми способами. Эти выражения лица, всегда несущие одно и то же значение, наблюдаются у людей по всему миру и были зафиксированы также у приматов и людей, слепых от рождения.

Специфические правила выражения эмоций

Люди всех культур выучивают также специфические правила, касающиеся управления выражением эмоций. Эти *правила демонстрации* представляют собой неписаный свод указаний относительно того, как управлять выражением своих эмоций и модифицировать это выражение в зависимости от социальной обстановки [1].

В одном оригинальном эксперименте, позволившем документально зафиксировать существование таких правил, ученые сравнивали выражения, появлявшиеся на лицах американских и японских участников в ответ на стрессовые стимулы. Находясь в одиночестве, и американские, и японские участники демонстрировали совершенно одинаковые выражения лиц, что было

зафиксировано при съемке скрытой камерой. Однако в измененных условиях, когда рядом присутствовал обладающий более высоким статусом руководитель эксперимента, поведение американцев и японцев существенно различалось. Если американцы, в целом, все так же открыто выражали негативные эмоции на своих лицах, то японцы по большей части маскировали негативные чувства улыбкой. Отсюда исследователи сделали вывод, что японцы руководствуются социальными законами, диктующими им скрывать негативные эмоции в присутствии лиц более высокого статуса.

Все люди, независимо от расовой принадлежности, культуры или пола, выражают гнев, презрение, отвращение, страх, радость, печаль и удивление совершенно одинаковыми способами. Эти выражения лица, всегда несущие одно и то же значение, наблюдаются у людей по всему миру и были зафиксированы также у приматов и людей, слепых от рождения.

Другие функции выражений лица

Проявление эмоций - это не единственная функция выражений лица. В действительности лицо принимает участие во всех формах невербального поведения, включая иллюстрацию речи (например, человек поднимает брови, когда говорит с повышенной интонацией, и опускает их, когда понижает голос), регулировку общения с помощью сигналов партнерам по взаимодействию о том, что вы закончили говорить, передачу эмблематической информации посредством ритуалов, приветствий и других видов поведения, несущих специфическое значение, а также адаптацию к окружающей среде. Хотя концепция правил демонстрации изначально разработана в связи с управлением отображением эмоций, разумно предположить, что мы выучиваем и правила, руководящие всеми нашими невербальными проявлениями. Точно так же как мы учим грамматические правила, помогающие нам организовать наш вербальный язык (например, добавлять соответствующее окончание для обозначения множественного числа), мы выучиваем правила невербальной демонстрации, организующим наше невербальное поведение [2].

Кросс-культурные исследования визуального поведения

Имеет смысл предположить, что в любой культуре должны существовать определенные законы, касающиеся взгляда и визуального внимания. Как агрессивность, так и привязанность являются поведенческими тенденциями, важными для стабильности и поддержания существования группы. Каждая культура вырабатывает свой собственный набор правил для регулировки взглядов и визуального внимания, чтобы поддерживать в своих членах уверенность в том, что они привязаны друг к другу, и в то же время обуздывать возникающие иногда агрессивные тенденции.

Кросс-культурные исследования, посвященные правилам использования взгляда у людей, также содержат некоторые интересные результаты. Несколько работ предоставляют нам доказательства того, что люди из арабских культур смотрят друг на друга более долгим и прямым взглядом, чем американцы.

Уотсон установил, что люди из контактных культур больше смотрят друг на друга, чем люди из неконтактных культур. Кроме того, представители контактных культур при общении поддерживают меньшую дистанцию, используют более прямую ориентацию и чаще дотрагиваются друг до друга.

Таким образом, невербальное поведение вносит свой вклад в грандиозный массив сообщений, получаемых и распознаваемых в ходе коммуникационного процесса, и это свойство является, по-видимому, общим для всех культур. Однако, несмотря на исключительное значение невербального поведения, мы часто принимаем его как само собой разумеющееся. Хотя никто не обучает нас формально, как, посылать и принимать невербальные сигналы и сообщения, мы к тому времени, когда становимся взрослыми, приобретаем такой навык, что делаем это бессознательно и автоматически.

Литература:

1. Биркенбил В. Язык интонации, мимики, жестов. СПб.: Питер, 1997.
2. Бороздина Г.В. Психология делового общения. М.: Деловая книга, 1998. Глава 7. Имидж делового человека.

Байзақова Г.Р.

*Т.Жүргенов атындағы
Қазақ Ұлттық өнер академиясының
колледжі оқытушысы,
Алматы қ., Қазақстан*

АКТЕРЛІК ШЕБЕРЛІК

Өмірде адамдар көптеген рөлдерді тек сахнада ғана ойнап қоймайды, Шекспир айтқандай, өмірдің өзі сахна, ондағы барлық адамдар актерлер. Актерлік шеберлік адамға тек театр сахнасында немесе кинематографияда ғана емес, өмірдің кез-келген жағдайында, мысалы, көпшілік алдына шығып сөйлеуде болсын не болмаса бизнес тренингтерде және өзге де басқа жағдайларда өте қажет.

Жалпы, актерлік шеберлік дегеніміздің өзі орындаушылық өнері саласындағы кәсіби шығармашылық іс-әрекет. Театр сахнасында қандай да бір рөлді ойнау барысында актер өзі сомдаған кейіпкеріне өзінің табиғатын ұқсастыра отырып, сахна мен көрермен арасында байланыс орната білуі тиіс. Техниканың қарыштап дамыған заманында көптеген адамдар күн ұзақ компьютердің, көптеген мобильдік құрылғылар алдында өткізеді. Мұндай өмір салтын ұстанушылар уақыт өте келе өзін белгілі бір нәрсеге басыбайлы сезініп, өз көңіл-күйін басқара алмайтын, сонымен қатар адамдармен еркін араласа алмайтын жағдайға жетеді, өз-өзіне сенімсіздік пайда болады. Осының әсерінен, адам іштей апатияға ұшырауы мүмкін, өзінің ішкі сезімі, көңіл-күйін, ойын сыртқа шығара алмайды және дұрыс жеткізе алмайды. Адам көңіл-күйінің жабырқаушылығы оның тек сыртқы мимикалық қозғалыстарына, сөзіне ғана емес, адамның ішкі жан-дүниесіне да кері әсерін тигізеді. Мұның арты адамның көптеген ауруларға шалдығуына алып келуі мүмкін. Статистикалық мәліметтерге сүйенсек, адам бойындағы аурулардың 80-90% психо-соматикалық болып келеді екен. Сондықтан да, адам өзінің көңіл-күйін үнемі басқара алу үшін актерлік шеберліктің тек актерға ғана емес, жер бетіндегі кез-келген адамның қоршаған ортамен қарым-қатынас орнатуда, түрлі келіссөздерде, қызмет барысында пайдасы зор болмақ.

Актерлік шеберліктің негізі – екінші бір түрге ену болып табылады. Бұлайша қайта түрлену екі түрлі болады: сыртқы және ішкі. Өзіне бөлінген рөлге

дайындау барысында актер белгілі бір мимика, жест, дауыс ырғағы, жүріп-тұру тәртібін үйренеді, грим, маска, костюмдер көмегіне жүгінеді. Қайта түрленудің сыртқы, ішкі болып бөлінуі шартты түрде болуы мүмкін. Бұлар бір-бірімен өте тығыз байланыста болатын шығармашылық процесстер, рөлді сомдау барысындағы әрекет, ой, сезім үнемі бірлікте болып, кейіпкер образын ашуда басты роль атқармақ.

Актерге шын кейіпкер образын шын мәнінде ашу үшін актердің басқа түрге енудің көптеген тәсілдерін меңгеруі тиіс. Константин Станиславский актерлік шеберліктің негізгі элементінің екі тобын көрсетеді:

Бірінші топ – актердің өз-өзімен жұмыс жасауы. Бұл топтың элементтеріне психофизиологиялық процесстер кіреді, яғни ерік, ақыл, сезім, актердің ішкі және сыртқы актерлік мүмкіндіктері, назар салу, есте сақтау, елестету, шындықты сезіне білуі, адамдармен қарым-қатынас қабілеті, эмоционалды ес, ырғақты сезіне білуі, сөйлеу техникасы, пластика. Мұның барлығын К.Станиславский актер шығармашылығының элементтері деп атаған.

Екінші топ – актердің өзіне бөлінген рөлмен жұмыс жасауы. Актерлік шеберліктің екінші тобының элементтері, актердің өз персонажының образын аша білуімен байланысты. Станиславскийдің айтуынша, бұл топқа шеберліктің екі түрі қатысты: ойнау шеберлігі және әсерлену шеберлігі [1].

Актер тек өз персонажын ойнап шыға салмайды, ол өз онымен бірге ойланады, елестеді, яғни шығармашылық процесске толықтай енеді. Актердің шынайы келбеті төмендегідей төрт негізгі элементтен тұрады:

Сахнаға назар аудару (белсенді түрдегі зейін қоюшылық).

Сахнадағы еркіндік (өзін-өзі еркін сезіне білу).

Сахналық сенім (алдағы жағдайды дұрыс бағалай білу).

Сахналық әрекет (әрекет етуге деген ұмтылыс).

Әрине, актерге сахналық өнердің барлық қағидаларын бірден меңгеру мүмкін емес, ол үшін адам үнемі ізденіс үстінде болуы қажет. Болашақта актер болғысы келетін жастың бойында аз да болса өнерге деген құштарлық болуы тиіс. Фаина Раневская бірде былай деген екен:

«Маған бір күні хат келді, онда былай жазылған «Маған актер болуды үйретіңізші...». Былай деп жауап бердім: «Алла көмектеседі».

Қай актер болмасын, оның алғашқы рөлі ерекше болады, осы арқылы актер болашаққа үлкен қадам жасайды. Одан кейінгі сахна өнеріндегі актердің үлкен сұранысқа ие болуы өзіне байланысты.

Белгілі театртанушы Ә.Сығай актерлік өнердің қазақ халқында сонау ерте кезден-ақ салт-дәстүр рәсімдерінен бастау алғанын айтады. Оның айтуынша, актер мен образ бірігіп кеткендей әсер қалдырса, онда кейіпкерді сомдау шынайы болмақ. «Қоңқайды Серке Қожамқұлов ойнайтынын жұрттың бәрі біледі. Бірақ, Қоңқай – Серке сахнаға шыға келгенде көрермен өткен ғасырда өмір сүрген түйсіксіз надан Қоңқайға деген ызасы мен мүсіркеуін жасыра алмайды, өйткені сахнада Қожамқұлов емес, Қоңқай тұрады» [2, 36]. Актерлік өнердің тағы бір тамаша үлгісі «Қыз Жібек» фильмі. Ондағы Бекежан – Асанәлі Әшімовтің образды шынайы сомдауы мынадан көрінеді, фильм көрермендерге жол тартқаннан кейін, А.Әшімов бір ауылға барған көрінеді. Сол ауылдың үлкен әжелері «Әй, мынау әлгі Төлегенді өлтірген Бекежан емес пе...?» деп бетіне түкіріп жіберген көрінеді. Міне, шарықтау шыңына жеткен актерлік шеберліктің нағыз үлгісі!

Актерлік өнердің келесі бір негізгі түрі – тапқырлық. Адам санасының құпиясы көп, көңіл-күйі құбылмалы болып келеді. Актер жаттаған сөзін дәл көрермен лық толған залда ойнау үстінде ұмытып қалуы мүмкін. Осындай жағдайда, актердің тапқырлық шеберлігінің көмегі зор болмақ. Бұған мысал ретінде, тағы да А.Әшімовті алсақ, Бекежан рөлін ойнап жүрген актер кезекті бір көріністе даусының жетпей қалатынын байқап, әнді шырқай кетудің орнына қарқылдап күліп жібереді де, әрі қарай нотадан шықпай әнін жалғастыра береді.

Қазақ сахнасында шынайы актерлік шеберлікті өмірдің өзі үйреткен актерлер аз емес. Бір спектакльде жас адам бен қарт кісінің рөлін қатар сомдайтын не болмаса түрлі жан-жануарлардың даусын айнытпай келтіретін, әнді де салатын, биді де билейтін қазақ сахнасының жауһарлары Қ.Қуанышбаев, И.Байзақов, Е.Өмірзақов т.б актерлік шеберліктің жарқын көрінісі болып қалмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Станиславский Константин Сергеевич. «Мир Шекспира» электрондық энциклопедиясы.
2. Қазақстан энциклопедиясы. Алматы, 2005.

Турсунбекова Д.Р.

Научный руководитель: ст. преподаватель,

Полянина О.Г.

Западно-Казахстанский университет им. М. Утемисова, Казахстан

ФОРМИРОВАНИЕ ВТОРИЧНОЙ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КУЛЬТУРЫ

Большую часть информации об окружающем его мире человек получает вербальным путём, усваивая через слова опыт, накопленный предшествующими поколениями и человечеством в целом, и закреплённый культурно-национальной традицией.

Современная лингводидактика рассматривает языковую личность как одно из важнейших понятий в теории обучения. Под языковой личностью, в структуре которой выделяются вербально-семантический, логико-когнитивный уровень и уровень деятельностно-коммуникативных потребностей, понимается человек с совокупностью всех присущих ему языковых способностей (создание речевых произведений, текстов, их восприятие и понимание).

Неудивительно, ведь человек определяет свою сущность, отражает все свои знания, выражает свое отношение к окружающему его миру через язык. Повышенный интерес к роли "человеческого фактора" в языке, повлек за собой появление новой категории "языковая личность", которая представляет собой обобщенный образ носителя культурно-языковых и коммуникативно-деятельностных ценностей, знаний, установок и форм поведения. При этом своеобразие личности, которое проявляется в процессе усвоения и применения человеком родного языка, всегда ограничено национальной спецификой языковой картины мира. Компонентами формирования языковой личности является выработка компетенции лингвистической (теоретические знания о языке), языковой (практическое владение языком), коммуникативной (использование языка в соответствии с ситуацией общения, навыки правильного речевого поведения), культурологической (вхождение в культуру изучаемого языка, преодоление культурного барьера в общении). Языковая личность имеет уровневую организацию. Так личность нулевого уровня владеет обыденным языком, состоящим из ходовых, стандартных словосочетаний, простых предложений и фраз. На этом

уровне происходит формирование автоматизированных навыков использования типовых конструкций.

Создание благоприятных условий для развития лингвистического капитала является одним из главных направлений в Государственной программе развития и функционирования языков. Реализация четвертого направления предполагает организацию системной работы по обеспечению присутствия русского языка в коммуникативно-языковом пространстве Казахстана. В рамках этого будет продолжена работа по дальнейшему учебно-методическому и интеллектуальному обеспечению системы обучения русскому языку, а также профессиональному обучению преподавательских кадров.

Социально-экономические условия развития нашего общества требуют от человека умений грамотно работать с информацией на казахском и русском языках, осуществлять поиск, оценивать, самостоятельно создавать и передавать сообщения в профессиональной и в повседневной деятельности, осуществлять медиатизированное общение между представителями разных языков и культур.

Целью учебного предмета «Русский язык» является формирование языковой личности, характеризующейся грамотной устной и письменной русской речью и развитой коммуникативной компетентностью в процессе деятельности по названному профилю, готовой к социокультурному взаимодействию и самореализации, владеющей информацией о современных достижениях в рамках определенного профиля.

Речь человека с неизбежностью отражает его внутренний мир, служит источником знания о его личности. Более того, «очевидно, что человека нельзя изучить вне языка»..., поскольку, даже с обывательской точки зрения, трудно понять, что представляет из себя человек, пока мы не услышим, как и что он говорит. Но также невозможно «язык рассматривать в отрыве от человека», так как без личности, говорящей на языке, он остается не более чем системой знаков.

Любая личность проявляет себя и свою субъективность не только через предметную деятельность, но и через общение, которое немислимо без языка и речи. Это мы можем наблюдать на уроках, когда создаем разноуровневые ситуации для учащихся, в которых они могут проявить свои знания, умения и навыки в применении полученных знаний на уроках русского языка. Так, например, в 11 классе учащиеся с интересом составляют диалоги на различные ситуации. Например, в речевой ситуации «В туристическом агентстве» учащиеся составляют диалог между агентом и клиентом по образцу, используя бессюзные сложные предложения. При проведении ролевой игры «Принимаем на работу» учащиеся выступают в качестве

руководителя организации, предоставляющей услуги по переводу, членов комиссии по приему на работу и претендентов на должность переводчика. Учащиеся должны составить предложения, используя различные виды сложных предложений. Мы должны учитывать тот факт, что компонентами формирования языковой личности является выработка компетенции лингвистической (теоретические знания о языке), языковой (практическое владение языком), коммуникативной (использование языка в соответствии с ситуацией общения, навыки правильного речевого поведения), культурологической (вхождение в культуру изучаемого языка, преодоление культурного барьера в общении). Ученик в процессе коммуникации на русском языке не только формулирует свои мысли, но и соблюдает определенные нормы, принятые у носителей изучаемого языка. Именно по этой причине обучение русскому языку в школе с казахским языком обучения неизбежно должно быть обучением межкультурной коммуникации, средством приобщения к иной системе ценностей и жизненных ориентиров, интеграцией этой системы в собственную картину мира. Мы формируем языковую личность, для которой русский язык будет необходим в реалиях повседневной жизни и профессиональной деятельности. Обучение русскому языку приобретает для нас характер диалога культур по своей сути, и это осуществляется на примерах текстов, как русских, так и казахских писателей.

Список литературы:

1. Гальскова, Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам / Н. Д. Гальскова. – М.: АРКТИ-ГЛОССА, 2000. – 192 с.
2. Гудков, Д. Б. Теория и практика межкультурной коммуникации / Д. Б. Гудков. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. – 288 с.
3. Долевец, С. Н. Об иерархии прецедентных феноменов в сознании языковой личности / С. Н. Долевец // Известия УрГПУ. Лингвистика. – Екатеринбург, 2005. – №16. – С. 145-149.
4. Караулов, Ю. Н. Русская языковая личность и задачи ее изучения / Ю.Н. Караулов // Язык и личность. – М.: Наука, 1989. – С. 3-11.
5. Красных, В. В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? / В. В. Красных. – М.: ИТДК «Гнозис», 2003. – 375 с.
6. Нахимова, Е. А. Прецедентные имена в массовой коммуникации / Е. А. Нахимова: монография. – Екатеринбург: УрГПУ, 2007. – 207 с.

Сермухаметова Б.Б.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Шығыстану факультеті

КОРЕЙ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ СИМВОЛДЫҚ ҰҒЫМДАР

Аннотация. Мақалада корей және қазақ халқының әлемді тәнті еткен ұлы ақындардың бағалы поэзиясы туралы қарастырыла отырып, О. Сүлейменовтің және корей халқының Ким Со Воль, Хан Ён Ун секілді ұлы ақындарының нәзік әуенмен тебірене жырланған әсем өлеңдері кеңінен талданды, корей халқының басқа да ақындарының натурализм, гуманизм, романтизм секілді ағымдарында жазған өлеңдері туралы айтылды.

Кілт сөздер: *әлем әдебиеті, корей әдебиеті, қазақ поэзиясы, жазба әдебиет дәстүрі, символизм, сиджо стилі, әдеби ағымдар, формалар, көркем суреттеу.*

Әлем әдебиетіне өз үлесін қосып келе жатқан өзіндік көркем стилімен әуені бар ұлы мұра ретінде саналатын корей поэзиясы бүкіл адамзатқа өз жемісін беруде. Корей халқының қайғы-мұңын, көз жасын олардың ақындарының өлеңдерінен кеңінен байқауымызға болады. Корей халқына тән хан сезімін, жан күйзелісін де тек олардың бай поэзиясын оқу арқылы сезінуге болады. Корей әдебиеті негізінен жаңа екі кезеңге бөлінген, олардың біріншісі – 1910 жылдардан кейінгі жаңа кезеңдегі поэзия болса, екіншісі 1945 жылдардан кейінгі жаңаша кезеңдегі поэзия. Жаңа уақыт кезеңінде корей әдебиетіне батыс еуропа әдебиетінің символизм, натурализм, гуманизм, романтизм сияқты ағымдары кеңінен еніп, корей ақындарының жаңа формада, жаңа стилде жазылған өлеңдерінің жарыққа шығуына септігін тигізді.

Қай заманда да, қай қоғамда да қаламгердің өзіндік қолтаңбасын, өнердегі өзіндік бағытын айқындау – қандай ағымда немесе қандай көркемдік әдіс тұрғысынан қалам тербегендігімен тікелей байланысып жатады. Әлемдік әдебиетте қалыптасқан жүйеге назар аударатын болсақ, әрбір әдеби ағымның көркемдік әдістің туу, қалыптасу тарихы бар.

XX ғасырдың алғашқы ширегінде жазба әдебиет дәстүрі жоғары көркемдік деңгейге көтерілген кезеңдегі қазақ поэзиясында ұлттық сипаттағы таза символ

мысалдары көрініп, символизмге бой ұру байқалды. Қазақ әдебиеттану ғылымындағы көркем символдарды зерттеу барысындағы ізденістердің бастауы Ахмет Байтұрсынұвтың «Әдебиет танытқышының» терминологиясына жүгінсек, символды бернелеу деп атаған: «Қазақтың бернемен сөйледі деуінің өзі иә, пердемен жасырып сөйледі, иә, бернемен суреттеп сөйледі дегеннен шыққан боларға керек. Бұл екеуінің соңғысынан да алдыңғысы болуының ықтималы мол, өйткені бернемен сөйледі деп қазақтар сөздің өз мағынасын жасырып, өзге мағынамен сөйлегенді айтады. Бернелеу – сол мағынасы жасырын сөздің өзі. Бернелеу біткеннің бәрінің лебіз мағынасынан басқа астыртын мағынасы болады» [1, 349].

XX ғасырдың басындағы қазақ әдебиетінің тарихында өзіндік бейнешілдік стилімен дараланған Мағжанның жаңашылдығы әлем әдебиетіндегі символизмнің пайда болуымен де байланысты. Символизм әдеби ағым ретінде ерекшеленбестен бұрын рәміздік мәні, философиялық астарымен дараланған. Әуелгіде символ ұғымы құпиялы, шартты мағынаға ие кез келген заттық белгіні білдірген. Қазіргі уақытта символ ұғымы философия, семиотика, психология, әдебиеттану, мифпоэтика, фольклористика, мәдениеттану, лингвистика, т.б. ғылым салаларының негізгі зерттеу нысаны болып отыр. Символдар осы уақытқа дейін аталған ғылым салалары тұрғысынан жан-жақты зерттеліп келеді. Зерттеушілер символды мәдениетке тән тұрақты құбылыс деп таниды: ”Символ ешқашан белгілі бір мәдениет кезеңіне тән емес, ол әрқашан бұл өткелді кешіп өтіп, өткеннен болашаққа сапар шегеді, басқаша айтсақ, символ-мәдениеттің тұрақты элементі“ [1].

Әдебиеттану ғылымында символ троптың бір түрі ретінде танылып, оған мынадай анықтама беріледі: ”Бір нәрсені не құбылысты тура суреттемей, бұларға ұқсас басқа бір нәрсеге, не құбылысқа құпия теліп, жасыра жарыстырып, бүкпелей бейнелеу“ [2]. Әдебиеттанудың терминдер сөздігінде ”Символ – әдебиетте ойды астарлап, басқа нәрсені суреттеу арқылы жасалатын нақтылы сипаты бар балама бейне. Жалпыхалықтық тілде кездесетін символда бір нәрсені өз қалпынан басқаша сипатта көрсетіп, сондай-ақ нақтылы бір затты, нәрсені екінші нәрсенің не ұғымның жай баламасы ретінде алу арқылы жасалады. Мысалы, гүл-жастықтың символы, ал көгершін – бейбітшілік символы ретінде алынады. Бұл жағынан символ тұспалдауға (аллегорияға) өте жақын келеді“ деген тұжырым берген [3]. Символизм алғаш әлем әдебиетінде романтизммен бірге болды. Кейін романтикалық сарын өршіл және кері тартпа болып екіге бөлінгенде, ойды бейнелеп жеткізуде шындық пен жалғандықтың ара салмағын өлшеп көрсететін әдеби құралға айналып, XIX

ғасырдың ортасында әдебиетте романтикалық сарын мен реалистік шындыққа қосымша – жаңа әдеби әдіс болып, Европа және орыс әдебиетінде қалыптасады.

Қоғамдағы саяси ахуалдың өзгеруіне байланысты, бірде күшейіп, бірде жоғалып отырады. Оны пайдаланушылардың да көзқарастары әр түрлі болады. Өмірдің шындығын шығармада ашып жазудың қажеті жоқ, оқыған адам қалай қабылдаса солай болуы керек дегендер, сөз сиқыры арқылы айтпақ образды ойларын оқырман санасына сендіру арқылы жеткізіп, қайғыртып, қуантып, түрлі көңіл күйге бөлеуі керек деушілер де табылды. Символизмге: «Оқырман мен суреткерді жақын табыстыратын тәсіл», - деп А.Толстой жоғары баға береді. Символизм күш ала келе әдеби стиль ғана емес, қоғамда өзгерістер жасайтын саяси қару, экономикасы тұралап жатқан елдердің, ішкі ынтымағын ыдыратып, төңкеріліс жасап, басып алу мақсатындағы соғыс тәсіліне де айналады. Ол мақсаттарды іске асыру үшін мағынасыз қимыл мен жекелеген сөздерді пайдалану арқылы санаға әсер етіп, адамдардың ашу-ызасын қоздырып, қытығына тиген. Сондай-ақ символизм – қоғамдық басқару жүйесіндегі кемшіліктер мен көзқарасы келіспегендерді қоғамнан аластаудағы, қоғамдық бәсекелестік күшейгенде, тәртіп сақшыларының қолданған қаруы да болған. Бұдан символизмнің үлкен күрделі процестерді бастан кешіп, дамып келе жатқандығы, оның өміршеңдігі ғана емес, тағдырының да көп жағдайда қоғамдық билікпен тікелей байланысты болғандығына дәлел. Себебі ашық айтылған ой бақылауға алынып қудаланса, баспасөзде жазылған пікірлерді цензура жібермеді. Осыдан келіп мағынасы сырғымалы, ойы екі ұшты, тұманды тұйыққа тірейтін, абстрактілі, философиялық шығармалар пайда болды. Ол бастапқыда поэзияда көрініс берсе, кейін прозаға ауысты.

Ал, З. Қабдолов символды «астарлау» деп беріп, «бір нәрсені не құбылысты тура суреттемей, бұларға ұқсас басқа бір нәрсеге теліп, жасыра жарыстырып, бүкпелей бейнелеу, ойды да ашық айтпай, тартымды тұспалмен түсіндіру» - деп түсіндіреді [1, 219]. Символ дегеніміз, бұл – негізгі ойды, айтқалы отырған нәрсені, құбылысты сол балама бейне, сурет арқылы тұспалдап көрсету, ол көбінесе адамның тұрпат-тұлғасын, кескін-кейпін, сымбатын тұтас алып сипаттайды, егер бір белгі-сипатын ғана алса, оны бүтінге балап, тұтас бейне орнына алады. О. Сүлейменов қазақ өлеңіне өзіндік өткір тартыс, сезім күрделілігін әкелумен бірге, оның уақытқа және кеңістікке тән аясын кеңітудің үлгісін көрсете білді. Ол лаулаған алауды, ұшқынды сүйеді. Туындыларының өне бойында – далада да, тауда да, ежелгі керуен сүрлеуінде де – лаулаған алау. Оны:

Қария тарих – қаптаған жалын

Лап етіп жанған түздерде,

Алауға атам қақтаған жанын,

Аңызы қалған біздерге, - деген өлең жолдарынан анық байқауға болады. О. Сүлейменов өлеңдерінен ақындық арыны, екпіні анық көрініп, оқырманға ой тастар шабытты жолдар арқылы өріле суреттеледі [4].

... Жанып жібер, Жарқылдаған от болсын!

Сілтегенде, қайзаламай, Қақ бөлсін... , немесе:

... Ұшқын шоққа толып кетсін құшағың

Ол – құрыштың, Ол – алмастың нышаны, - деген жолдардың өзі оқырманды жігерлендіре түседі, қуатты күш береді.

Олжас – қазақ ақындарының ішінде саяхатқа ең көп шыққандардың бірі. Ол Азияда, Таяу Шығыстағы араб елдерінде, Еуропада, Америкада, т.б. елдерде болды. «Кешіп келем, кезіп келем, кезіп келем, шым-шытырық жолдарыңмен», - деп үн қатады ол Жерге. Олжас поэзиясының басты қаһарманы Жер шежіресіне үңіледі:

Қазып қалшы күрегіңмен жер бетін,

Табасың сен көшпелі елдер бабасын.

Қарғап өткен қаніпезер жеңдетін,

Бабалардың нәлет сөзін табасың,

Тек қарғыс па? Үміт отын табасын, - деп сұрақ қоя отырып, жауап қайтарып, ол болашаққа аттанады:

Жылдар өтер табысар адам баласы,

Қыл өтпестей тату болып арасы... – деп, көрегендік танытып, азамат ұрпағын бірлікке, татулыққа шақырып, философиялық ой толғанысын білдіреді. Қазақстанды суреттегенде Олжас Сүлейменов халықтың өзіне ғана тән қасиеттерін шебер суреттеп, даралай көрсетеді. «Ақсақ құлан» атты өлеңінде жүген-құрық тимеген асау тағылар жүйткіді, бірақ негізгі тұлға – адам. «Құланды да қан майданға ерттейді», - дейді ақын. Ұлы Абайдың қасиетті қабіріне ат басын тірегенде:

...Шыңғыс тауы бөктерінде моласы,

Сарғалдақпен шегеленген төбесі

...Жыр запыранын жұтады екен жұрт содан,

Шөп те сол шақ тұрады екен қалтырап,

Адамдай-ақ улы шарап ұрттаған

Дала мең-зең, сары гүлін шаншып ап, - деген өлең жолдарынан ұлылыққа деген сезім шынайылығын тануға болады. Ақын өлеңдерінде шынайылық, дөп басып суреттеулер басым келеді. Қазақ халқының ұлттық ойындарын көрсетіп, жанды бейнелі суреттерді дамыта отырып, бір сәт көрініс арқылы ақын халық өмірін, оның мінез-құлқын соншалықты шеберлікпен дәл бейнелейді. Мысалы:

...Қарысып қолым сал болды,
 Ат сауыры қом болады,
 ...Жігітке нағыз ер жүрек
 Жігітке нағыз көрікті,
 Жетпесін қуып мені деп,
 Ат емес, есек беріпті... [4].

Ақын сезім түйсігінің шындығымен, ішкі жалынымен, әсершіл сезімді бейнелеудегі сыршылдығымен, тіл байлығымен ерекшеленді. Бірде «қызды қуып жетсем» деген жігіт арманын, енді бірде атын төпелеп ұрып, не істерге білмей делсал болған шарасыз жігітті көз алдымызға келтіреміз. Қарапайым өлеңнің әр жолы оқырманын үлкен әсерге бөлейді, күлдіре отырып ойлантады, сол сәттегі жағдайға еріксіз көнген жігіттің мүшкіл халі кімді де болса «әттең-ай» дегізері хақ. Олжас Сүлейменовтің туындыларынан Қазтуған мен Шалкиіздің жыраулық екпіні, Асан қайғы мен Қаз дауысты Қазыбектің шешендік сарыны, Махамбеттің темірдей тегеуріні мен Абайдың данышпандығының лебі еседі.

Корей поэзиясындағы жаңа уақыт кезеңінің даму жолдары әдеби ағымдар, формалар мен көркем суреттеудің жаңа тәсілдерінің пайда болуымен ерекшеленеді. Корей поэзиясының жаңа уақыт кезеңінің ерекшелігі философиялық үлгідегі шығармалар жазылған. Яғни, өмір, адамның өмірдегі рөлі жайлы терең толғаныстармен ерекшеленеді. Авторлар өзінің күйзелісін, өмірге деген көзқарасын, сан-алуан сезімдерін бейнелейтін шығармалармен таныстырған. Корей ғалымдарының зерттеулеріне сүйенсек, «кындэ» термині - «жаңа уақыт» дегенді білдіріп, «хёндэ» термині - «жаңаша уақыт» немесе «қазіргі уақыт» деп аталынады. «Көне заманнан бастап біздің уақытымызға дейінгі Корей тарихы» деректеріне сүйенсек, Кореядағы жаңа уақыттың басы – XVII ғасырдың ортасы, ал жаңаша уақыттың басы 1917 жылғы Октябрь революциясы кезеңіне жатады. Корей әдебиеті 1920 жылдан бастап формасы, шығармашылық әдісі мен проблематикасы жағынан жаңа уақыт әдебиетінің көрінісі болып табылады. Өзінің пайда болу кезінен бастап

жаңа уақыт әдебиеті кезеңінде «синчеси» деп аталынатын жаңа формадағы өлеңдер пайда болды. Ерте кездегі өлеңге қатысты тұрақты ырғақты қолданбай, жаңа формадағы прозаға жақын өлеңдер пайда болды. Бұл поэзиядағы ең үлкен жетістік. Осы уақытта Европа әдебиетінде еркін түрде жазылатын өлең «велибр» деп аталатын әдіс кең түрде дамыса, жапон поэзиясында формасы жоқ жапондық дәстүрлі өлең құрылымына ұқсамайтын өлеңдер пайда болды [2,3].

Осы процестер корей поэзиясына әсер етпей тұра алған жоқ. Поэтикалық шығармалардың мазмұны Кореяның Жапония қол астындағы жағдайын бейнелейтін идеалистік түрде болған. Корей ақындары өз өлеңдерінде ұлттық сананы, ұлтжандылықты бейнелеп көрсеткісі келген. Бірақ Жапонияның қанауында болған сол қиын-қыстау заманда корей ақындарының еліне деген махаббаты жайында, ұлтжандылық жайында, ұлттық сананы ояту мақсатында жазылған өлеңдер көбіне тыйым салынған кезең болған. Алғаш рет «синчеси» стилінде жаңа формадағы өлең түрін жаңғыртқан, сиджо стилінде өлең жазған тарихшы Чхве Нам Сон болған.

Корей поэзиясына батыстың ықпалы тигенімен, ұлттық дәстүрге сүйенген ақындардың өлеңдері қазірге дейін корей халқының жүрегінің түкпірінен орын алған ең сүйікті өлеңдері болып табылады. XX ғасырдың ең атақты корей ақындары Ким Со Воль мен Хан Ён Ун лирикасында халық мұны бар.

Ким Со Вольдің поэтикасына сол заманға деген ақынның көзқарасымен өмірлік тәжірибесі мол өлеңдер кіреді. Оның өлеңдеріндегі дыбыстық және интонациялық жүйеде сөздердің, шумақтың қайталануы, грамматикалық, синтаксистік параллелизм, анафора, эпифора, аллитерация қолданылған. Ом Хосок ғалымның айтуынша, Ким Со Воль поэзиясында табиғат ол үшін поэтикалық тұрғыда тебірену де емес, қайғының негізгі құралы да емес, тек эстетикалық арман, мұратын білдіруде септігін тигізген дейді [2,170].

Табиғат арқылы ақын қоғамдағы қайғылы жайтты бейнелей отырып, оны адамның дүниетанымымен жан-дүниесін байланыстыра отырып суреттеп, табиғат көрінісін әсем бейнеленген. Ким Со Вольдің «Тауда гүлдейтін гүл» (산유화) атты өлеңі оның шығармашылығындағы ең танымал өлеңдерінің бірі деп айтуға болады:

김소월 산유화(山有花) 산에는 꽃 피네 꽃이 피네 갈 봄 여름 없이
꽃이 피네.

сане сане 피는 꽃은 저만치 혼자서 피어 있네.

산에서 우는 작은 새여 꽃이 좋아 산에서 사노라네.

산에는 꽃 지네 꽃이 지네 갈 봄 여름 없이 꽃이 지네. [3].

Бұл өлеңде табиғатта гүлдің жайқалып өсіп барып солатын құбылысы арқылы әлемдегі тіршілік атаулының бәрі де сол сияқты өсіп, жарқырап жайнағанымен, бәрібір бір кезде тіршілік соңына жетіп өлетіні секілді табиғаттың ұлы қағидасын жырлайды. Зерттеуші Ом Хосок өлеңді талдай отырып, табиғат әлемі мен адам әлемі бір бірімен тығыз ұштасқан біртұтас әлем деп тұжырымдайды. Ом Хосок: «Өлеңдегі табиғат образы бізді қайғылы ойға берілтіп, азғантай қайғыны сезіндіреді» деп айтқан. Гүл қанша жайнап гүлдегенімен, оның уақыты жеткенде бәрібір солатынынын, оның мәңгілік еместігін, өсе бермейтінін айтады [2,189].

Қорыта келгенде, қазақ әдебиетіне де, сол уақыттағы корей ұлттық поэзиясына зор ықпал жасаған батыс мәдениетін мойындай келе, корей және қазақ әдебиетшілері өз дәстүрлерінен қол үзбей, ұлттық әдебиетіне жаңа формамен жаңа идеялар енгізу арқылы «өз жолын» құрудың уақыты келгенін түсінеді. Осы тұрғыда екі халықтың ақындары да өз ұлттарының ұлттық дәстүрлерін ту етіп халық әндерінің сазды әуенін негізге алып өздерінің дара жолдарын салған талантты ақындары: корей халқының аяулы ақыны Ким Со Воль корей поэзиясына өшпес мұра қалдырса, қазақ ақыны О.Сүлейменов те қазақ поэзиясына өзінің өшпес қолтаңбасын қалдырды.

Әдебиеттер:

1. Қабдолов З. Сөз өнері. – Алматы: Қазақ университеті, 1992. – 352 б.
2. Солдатова М.В., Пак К.А. Новая и новейшая литература изучаемой страны. - Москва: Издательство Дальневосточного Университета. - 2003. -645 с.
3. "한국현대시인연구", 도서 출판:월인. 2003; 지은이:오세용;
4. Сүлейменов О.О. Шығармалар жинағы. 1-том. Өлеңдер. – Алматы: «Олжас кітапханасы» Баспа үйі, 2016. -448 б.

Могилевская Н.М.¹, Мирзабаева Ж. К.², Джумагульбаева Р.П.³

¹Казахский Национальный Университет им. Аль-Фараби

^{2,3}Казахский Государственный Женский Педагогический Университет

УРОВНИ ВОСПРИЯТИЯ В ПРОЦЕССЕ АНАЛИЗА ТЕКСТА

Согласно новой концепции образования большое значение уделяется развитию различных условий для повышения качества знаний.

Вопросы о том, что такое знание, что значит знать и познавать мир, насколько точно и верно человек в состоянии познать самого себя и окружающую действительность, очень важны. Каковы бы ни были различия между языками, мы везде имеем дело с мыслью (знанием), выраженной в языке. И поэтому многие философы отождествляли знания с его словесным языковым выражением, ибо «язык есть непосредственная действительность мысли». Однако из этих слов не следует, что между языком и мыслью, т.е. знанием, стоит знак равенства, поскольку кроме непосредственной действительности есть еще действительность, опосредующая, скрытая от поверхностного взгляда. Как раз ее то и должна понять и раскрыть теория познания – важный раздел всякой развитой философии. Знания, каков бы ни был их источник, выражаются в языке.

Напомним, что в основе любого процесса обучения лежит теория познания, в которой различают две ступени – чувственную и рациональную. «Чувственное познание основывается на сигнальной системе, т.е. на основе сигналов объективной действительности, которые воспринимаются органами чувств человека. Рациональное познание, которое является преобразованием чувственного, его абстрагированной стороной, общей и существенной для всех объектов данного рода, опирается на вторую сигнальную систему – слово, возникающее на начальной ступени абстракции и выражающее ощущения, восприятия и обобщенные представления. Именно слово определяет возможность реализации высшей ступени мыслительной деятельности – логического осмысления и обобщения» [1, 46]. На «слово» и следует делать акцент. Но оно должно обладать особым значением. Общеизвестно, что в тексте проявляются различные виды значения слова – пережитое, заученное понятийное и ассоциативные, при этом в контексте

происходит как бы дополнительная переоценка слова с более конкретным учетом его окружения.

Следует добавить, что при этом работу над текстом следует начать с такого приема, который позволил бы плавно перейти от знакомого еще со школьной скамьи на новый уровень; того, который сохранял бы свою значимость на протяжении всего процесса анализа любого текста. И таковым является выявление «ключевого слова».

Любой вид компрессии текста начинается с «внимательного чтения текста и выделения ключевых слов и предложений. Ключевые слова – это слова, содержащие основной смысл высказывания. Ключевые слова называют новую подтему текста, ... дают и представления о строении абзаца, да и вообще о представлении об абзаце» [2, 185]

Ключевые слова закладывают в сознании студента представление о текстах особого рода на всех уровнях этого понятия. Опыт показывает, что ключевые слова в большинстве своем – новые для студента слова, таким образом формируется потребность в работе со справочной литературой, идущей параллельно с основной работой над текстом.

Выстраиваемая благодаря ключевому слову вертикаль: от заглавия через КЗТ, планы, пересказы к реферату – воспроизведению понятого – придает ключевому слову в представлении студента тот смысл, который он постигает. Студент, таким образом, начинает осознавать, что «значение слова определяется не только соответствием его тому понятию, которое выражается с помощью этого слова (например: движение, развитие, язык, общество, закон и др.); оно зависит от свойств той части речи, той грамматической категории, к которой принадлежит слово, от общественно осознанных и отстоявшихся контекстов его употребления...» [3, 6]

Процесс обучения неразрывно связан с обучением чтению специальных текстов. Процесс изучения начинается с обучения чтению текста, что предполагает в конечном итоге понимание внутритекстовых связей между коммуникативной задачей текста и темой, подтемами, видами информации, функциями предложений и способами развития информации [4, 147-149]. Потому так много зависит как от навыков прочтения текста, так и от его подбора.

Общеизвестно, что чтение – это особый вид речевой деятельности, направленный на восприятие и переработку информации письменного текста.

Чтение специального текста имеет ряд особенностей, обладая преимуществами такого рода как: обязательная логичность, композиционная четкость письменного текста облегчает его понимание; читающий сам выбирает темп речи, имеет возможность вернуться (при чтении в аудитории с разрешения преподавателя) к непонятным местам в тексте (обычно при чтении незнакомых или непонятных слов возможны ошибки в произношении).

Помимо этого важно помнить, что с точки зрения психологии зрительная память устойчивее слуховой, и постижение информации протекает легче и быстрее. Конечная цель, результат виден на стадии чтения-понимания специфической для конкретной научной области лексики, грамматических форм слов, клишированных фраз для выражения процессов, свойств, форм и функций предметов и т.д.

Чтобы читающий студент смог полно и правильно понять предложение, он должен его воспринять – узнать и осмыслить. А возможно это только при условии, если в долговременной памяти читающего хранится зрительный, звуковой и речедвигательный образ слова (и также, если предложение с подобной структурой учащийся уже строил сам). Чтение содействует формированию особого рода пространства: от первого, ознакомительного до последнего, анализирующего прочитанное, - постепенно заполняемое выработыванием конкретных навыков и умений по мере их усложнения. Простейшим примером в данном случае может служить тема «Словосочетание», которую можно рассматривать специально или в контексте синтаксиса, что позволит вывести ее на уровень «считывания информации», заключенной в своеобразные блоки внутри предложения.

Языки в силу своей практической направленности особым образом соотносятся с проблемным обучением. При выполнении заданий по языку студенты имеют возможность доступа к огромному количеству электронных материалов, что позволяет объединить текстовые, аудио и видеоматериалы, способствует формированию лингвострановедческой компетенции студентов: интерактивные учебные задания и другие обучающие программы позволяют работать над развитием навыков во всех видах речевой деятельности. Дистанционный доступ к учебным ресурсам дает возможность сделать более гибкой и мобильной организацию обучения, что значительно индивидуализирует, увеличивает объем самостоятельной и творческой работы студентов.

В то же время, ориентация на смысл – воспитательная задача преподавателя. Изучать язык – не значит зубрить слова, переводить тексты, а прежде всего думать – учиться думать обо всем самостоятельно. Удивляться самому явлению

приобретения другого языка, возможности иначе выразить мысль. Быть всегда активным, каждый раз видеть прибавку к знанию, полученную на уроке; учиться преодолевать трудности (ибо изучение любого языка – это огромный кропотливый труд), открыть в себе скрытые силы, познавать свои возможности.

Именно правильный подход к работе с текстом вызывает желание не просто пересказать текст, а обсудить заложенное в нем содержание, выразить к нему свое отношение.

В ходе языковой тренировки и речевой практики, сопровождающих работу над текстом, педагогически и психологически важно, чтобы на этом этапе задания по возможности направлялись на решение содержательных, а не только формально-языковых задач, связывались с речемыслительной деятельностью студентов. Этому, по мнению психологов и методистов, удачно содействуют проблемные задачи.

По сравнению с другими видами учебных задач они носят поисковый, учебно-познавательный характер; обучаемые сами с интересом ищут пути получения недостающих им знаний, активизируя, таким образом, мыслительную активность, испытывая удовлетворение от процесса преодоления трудностей и самостоятельности найденного решения.

Речевая задача становится проблемной, если студенты не знают языковых и речевых единиц. Проблемные задачи требуют мгновенного или оперативного решения. Обучающий или обучаемый будет стремиться по-своему решить возникшую проблему; отсюда следует, что одна из главных забот обучающего – предупредить возможное неверное речевое поведение обучаемого и подвести его к предусмотренным речевым действиям.

Одним из важных вопросов, требующих обсуждения, является понятие проблемной ситуации. Давно бытующее в психологии, оно и трактуется преимущественно в психологическом плане: затруднение, при котором субъект не может выполнить задачу известными ему способами и должен найти новый, нужный. Структура такой ситуации содержит познавательную потребность: неизвестное достигаемое знание или способ действия опирается на интеллектуальные возможности человека находить решения. Такое определение учитывает, прежде всего, состояние студента, и в то же время непременно предполагает его взаимодействие с преподавателем. Это последнее усиливает необходимость дидактической интерпретации проблемной ситуации. С точки зрения дидактики проблемную ситуацию можно определить как построенную

преподавателем учебную ситуацию, когда предъявленная студентам задача призвана и способна вызвать у них затруднение, преодоление которого становится для них мотивом творческого поиска, потому что учебная ситуация спроектирована с определенной учебной целью. Такое прогнозирование обуславливает руководство преподавателя процессом творчества студентов, контролирует его ход и результаты.

Установка на важность понимания делаемого «для себя» - позволяет студентам сопоставляя результаты, коллективно выбирать и комментировать один и оптимальный ответ для всех и для каждого. Оппозиция допускается только с аргументами. По мере усложнения заданий, опираясь на приобретенные навыки, студенты учатся переходить на другой оценочный уровень проделанного: от «правильно – неправильно к « не совсем точно – точнее – точно».

Опыт показывает, что предварительный этап на пути к изучению спецтекстов основан на усвоении студентами механизма структурно-смыслового членения текста, подготовке «узнавания» и первых опытов воспроизведения. Помня, что «при создании и воспроизведении (репродукции) научного текста происходят два типа речемыслительных действий: свертывание содержания по принципу его генерализации (обобщения) и развертывание содержания по принципу детализации (дегенерализация)» [5, 38], следует работу в этом направлении начать с разъяснения разницы между словом и понятием (термином). Студенты должны четко уяснить что под понятия подводятся не только предметы и их совокупности, но и свойства, отношения, функции, т.е. они обладают большим информационным объемом , чем слово. Не все слова являются понятиями, поскольку понятие есть содержательная категория, соотносимая с определенной областью реальности.

Подготовительный этап позволит студентам составить представление о специальном тексте как об определенном пространстве, организованном по четким законам, подчиняющимся «языковой экономии», компрессии, «информационной сгущенности» и «синтаксическому стяжению». А вся информация, заключенная в данном тексте, подчинена ответу на самый важный вопрос: «О чем этот текст?» .

Следует помнить и неустанно повторять студентам, что «один и тот же текст может иметь целый ряд проекций, зависящих от разных доминант. Сохранению тождества текстовой информации при его восприятии различными реципентами способствует адекватное выделение в нем системы ключевых слов, смысловых пунктов, авторских ориентиров» [4,139]. Таким образом, узаконивается право на

существование смысловых «зазоров» по ряду причин, включающих и уровень развития студентов в целом, и знание изучаемого языка, и дальнейшее обучение по специальности и т.п. Сверхзадача в данном случае состоит в своего рода стимулировании самостоятельной дешифровки авторских КЗТ.

Воспроизводя понятие из прочитанного, студент его «проговаривает». Для нефилологов в учебно-профессиональной сфере общения обычно значима монологическая речь двух видов: 1) с заранее заданным содержанием; 2) спонтанная. Первая у них соотносима с письменными и устными жанрами научного стиля, вторая – с устными. Степень важности обоих очевидна; в процессе обучения приоритет отдан первому виду и вполне обоснованно, поскольку он связан с накоплением информации, узнаванием трафаретов ее структур. Однако не остается без внимания и второй вид, обретающий почву во время аудиторной проверки особо сложных заданий и аргументированное отстаивание своей позиции при составлении аннотаций и рефератов на более позднем этапе.

Проблемно-ориентированное обучение – это вид обучения, который направлен на создание и разрешение проблемных ситуаций, на решение нестандартных задач, в ходе которых студенты усваивают новые знания, умения и навыки, профессионально-ориентированные.

Выработка творческого, проблемного подхода к делу способствует формированию профессионального мышления у студентов. Применение инновационных технологий обучения имеет своей целью сформировать у будущих специалистов необходимые творческие способности, которыми являются:

- 1) сформировать проблему как с помощью, так и самостоятельно;
- 2) выдвинуть гипотезу, найти или изобрести способ проверки;
- 3) собрать данные, проанализировать их, предложить методику их обработки;
- 4) сформулировать выводы и увидеть возможности практического применения полученных результатов;
- 5) осознать проблему в целом, ее аспекты и наметить этапы решения, а при коллективной работе-определить меру личного участия в решении проблемы.

К этому следует добавить:

Безбоязненную способность работать с текстами любой степени сложности;

Создание у студентов представления о наличии в специальных текстах нескольких уровней информации;

Умение ориентироваться на разных уровнях структуры текста в поисках необходимых сведений.

Осмысление полученной информации и варианты путей ее дальнейшего применения.

Важным аспектом образовательного процесса является системный подход к типам заданий с позиции их индивидуального и коллективного выполнения. Задания, которые рассчитаны для индивидуального выполнения, позволяют «запустить» процесс развития личности обучаемого, состоящий из следующих основных этапов: самоизучение, самонаблюдение, самоанализ, познание своего внутреннего мира, определение собственных возможностей в достижении поставленных задач.

Литература

1. Сенкевич М.П. «Стилистика научной речи и литературное редактирование научных произведений» М: Высшая школа.1976.
2. Пособие по научному стилю. Для вузов технического профиля. Издание 2. М: Флинта, 2004.
3. Виноградов В.В. Основные темы лексического значения слова./ Вопросы языкознания. 1953, № 5.
4. Основы научной речи/ Под ред. В.В.Химики. Л.В. Волковой. М.. СПб: Academia, 2003.
5. Салагаев В. Студенческие научные работы. Академическая риторика. А: Раритет, 2007.

Білоніжка І.С., викладач

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені І. Сікорського»

ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО (НА МАТЕРІАЛІ АМЕРИКАНСЬКОГО ТЕЛЕСЕРІАЛУ «GILMORE GIRLS»)

Останнім часом глядачі все частіше стали дивитись телевізійні серіали з метою розважитись. Серіали на телебаченні, як і література чи фільми, є способом відволіктись від буденного життя та зануритись в інший світ. Кожен глядач телебачення має унікальний набір критеріїв для визначення хорошої, вартої перегляду телевізійної серії. Сюжет, гра та майстерність або зовнішній вигляд акторів, костюми і саундтреки - це все підстави для вибору телевізійного шоу, однак існує одна вимога, яка є практично універсальною: діалог повинен бути не нудним і містити елементи гумору. Телевізійні серії повинні бути розважальними, і часто очікування щодо розважальних якостей є високим. Проте визначення смішного є дуже суб'єктивним; тому створення гумористичного телевізійного серіалу, який приваблює значну глядацьку аудиторію, є складним завданням. Мета цієї роботи полягає в тому, щоб розглянути телевізійну комедійну драму “Gilmore Girls” та вивчити, які лінгвістичні засоби використовуються у ній, щоб досягнути гумористичного та комічного ефекту.

Комедійна драма, така як “Gilmore Girls” значною мірою залежить від знаходження правильного балансу між веселістю і серйозністю. Драматична комедія - це крок у бік від поверхневих та легких серіалів, але ще не минуло достатньо часу, щоб вона вважалася серйозним телебаченням. У “Gilmore Girls” баланс між комедією та драмою вдався, і шоу піднімає складні, трагічні теми, а також має швидкі та веселі діалоги. “Gilmore Girls” - це американський телевізійний серіал, який вийшов на початку 2000-х років. Серіал зображує життя Лорелай і Рорі Гілмор, матір та доньку, протягом семи років, починаючи від переходу Рорі з державної школи до престижного коледжу та закінчуючи її випуском із університету Ліги Плюща. “Gilmore Girls” отримали визнання як

феміністське телевізійне шоу, а його сильні жіночі персонажі були досліджені в тезах та наукових працях. Проте існує ще один фактор “Gilmore Girls”, на якому слід зосередитись дослідникам. “Gilmore Girls” славиться неймовірно швидким, дотепним діалогом, тому необхідно глибше поглянути на структуру гумору “Gilmore Girls”.

Гумор у “Gilmore Girls” - це складна суміш різних тем. У вибраних для аналізу епізодах найвизначнішими були посилення на популярні джерела культури, іронія, сарказм, сатира, гра слів, пародія та перелік. Іронія - це те, що керує серією і розповідає глядачам про особистість персонажа. Іронія використовується як засіб перебільшення, так і для контролю над перебільшенням. Перебільшення - це тема, яка є частиною всіх тем гумору “Gilmore Girls”. Дівчата Гілмор люблять перебільшувати, щоб підкреслити важливість або дотепність ситуації, але перебільшення також використовується як стилістичний засіб. Наприклад, LORELAI: Rory, I love you. I would take a bullet for you. But I'd rather stick something sharp in my ear than go to the [golf] club with you.

RORY: Fine.

LORELAI: I'd rather slide down a banister of razor blades and land in a pool of alcohol than go to the club with you.

RORY: I got it.

LORELAI: Don't stop me, I'm on a roll. I'd rather eat my own hand than go to the club with you. Ooh, I'd rather get my face surgically altered to look like that lunatic rich lady with the lion head than go to the club with you.

RORY: Would you like me to drive so you can continue your diatribe?

LORELAI: Would ya? Thanks. I'd rather cut off my head and use it as a punch bowl than go to the club with you.

Episode 1.3, time 06.16[1]

Світ розмов “Gilmore Girls” наповнений посиленнями на книги, фільми, телебачення, історичні особи та знаменитості. Величезні кількості та різні теми рекомендацій, а також значна роль літературних джерел роблять “Gilmore Girls” унікальною комедійною драмою. Ці посилення допомагають зрозуміти світ “Gilmore Girls”, а також його мешканців. Використання посилення на популярну культуру підкреслює віру в те,

що людину як особистість формують прочитані книги, музика, яку вона слухає, і що вона обирає дивитись на телебаченні. Наприклад, у поданому нижче уривку головна героїня (Лорелай) говорить про книгу Дж.Керуака «В дорозі»:

[Lorelai is at the diner, waiting for Rory. She gets an unwanted, younger suitor in her table and she is trying to get rid of him nicely.]

JOEY: Yeah, I've never been here before. Just, uh, passing through on my way to Hartford.

LORELAI: You're a regular Jack Kerouac. [sarcastic]

JOEY: Yeah. [taking the comment at face value]

LORELAI: Yeah. [in disbelief]...

LORELAI: I just, I'm really meeting someone, so...

JOEY: So I guess I should get going.

LORELAI: So soon?

JOEY: What?

LORELAI: I'm just screwing with your mind, Joey. It's nice to meet you. Enjoy Hartford. Episode 1.1, time 1.20 [1]

“Gilmore Girls” є цікавим предметом вивчення, оскільки гумор, представлений у серіалі, незважаючи на всю його надмірність, свідчить про важливість творчого використання гумору у повсякденному житті. Одним з можливих дослідницьких питань в майбутньому буде вивчення того, наскільки добре інші драматичні комедії представляють повсякденну мову та повсякденне використання гумору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ainomaija Paakkinen. «Everything's a joke, everyone's a punchline.» Verbally Expressed Humour in the American Television Series Gilmore Girls, 2010 – 101p.
2. Iina Halttunen. “LIFE IS SHORT, TALK FAST!” Verbal humour in Gilmore Girls, 2010 – 28 p.

Ekibayeva N.A., Seitakhmet T.U.

Eurasian National University by L.N.Gumilyev, Kazakhstan

COMMUNICATION IS IN THE PROCESS OF SPEECH ACTIVITY

Key words: infocommunication technologies, educational process, competence, professional activity, individualization, quality of training.

The simplest scheme of individual communicative acts in the process of verbal communication. In everyday communication phrases like "How are you?", "What's new?" used usually as a greeting, i.e., to establish contact, their actual verbal content is irrelevant. Real speech human activities the functions of language are manifested in various combinations with a predominance of one of them. For example, in a newspaper article is dominated by the informative function, but can present as agitation and emotive. The most important function of speech as an activity in the process of communication is a function of the expression of thought. The man thinks always, except for total relaxation and deep sleep. In the speech the idea is not only formulated, but also formed. It is inseparable from thought. According to L. S. Vygotsky, "it is the process of turning thoughts into word, the materialization of thought".

When the issue of functions of language and speech, it is difficult to distinguish between these two concepts. The fact that any linguistic utterance (oral or written) is speech. Next, we will talk about the function of language, referring to this circumstance. The main functions of language (this follows from the definition of verbal communication): 1) information – information message about the thoughts, intentions of people; 2) campaign – to urge, call, request; 3) emotive – direct expression of feelings and emotions. In addition, they say more about the availability of metalinguistic (the use of language to describe the object) and phatic (establishing contact between the participants of communication) functions. For example, in scientific works, the reference language is used for metalinguistic functions for defining concepts, characteristics of object of study, etc.

The thinking process itself are still not known. Scientists believe that speech thinking the important role belongs to the concepts, which summarizes the essential properties of the phenomena. Concepts are denoted by words in which they find necessary to communicate the material shell. To think means to operate with concepts. To think, you must know the words for these concepts. Therefore, the mastery of linguistic means (vocabulary, grammatical forms and constructions) is a necessary condition for the development of thinking and the gradual complication of cognitive activity. Here we come to the question of the relationship between speech and thinking. These two concepts are certainly not identical. On the one hand, thinking wider than it is, because it uses not only the language, along with verbal thinking, there is practically effective and visual-figurative thinking. On the other hand, in some respect it is broader than the thinking because it conveys not only conceptual content, but also emotions. In addition, it stylistically painted and socially differentiated, i.e. the variable. The mechanisms of thinking, obviously, is universal for all people, regardless of nationality and social class.

There are two types of speech: external and internal. Internal speech is called linguistic form thoughts without her statements, oral or written. Here, linguistic values are used outside the real-process communication. Even from the name itself it is clear that this process is hidden from direct observation so far has not been studied. It is believed that the process of internal speech occurs with great speed and itself is is different degrees of language forms depending on the conditions. There are three main types of inner speech: • internal pronunciation, i.e. "talking to myself", which retains the structure of external speech, but is devoid of its sound or graphic design. Such a speech is typical when solving mental problems in difficult conditions; • actually inner speech, serving as a means of thinking. While people use specific units (subject codes images, etc.). Such speech has a particular structure different from the structure of external speech; • internal programming, i.e. the formation and consolidation of specific program units of speech, the whole text or its parts. External speech is a process speech activities, including different mechanisms for encoding and decoding information.

External speech is what we say, hear, write, read. Speech activity Speech activity as one of the human activities characterized by purposefulness and consists of several sequential phases: orientation, planning (the internal programming), implementation and control. In accordance with these phases is each individual speech

act. The starting point of any speech act is the speech situation, i.e. a set of circumstances that encourages people to be vocal action (for example, statement). Examples of speech situations: the need to answer the question, to make a report on the results of the work, write a letter, chat with a friend, etc. of the Speech situation gives rise to the motive of the utterance, which in some cases turns into the need of taking that action.

In the realization of speech act there are the following stages: 1) preparation of statements: awareness of the motives, needs, goals, probabilistic prediction of the outcome statements on the basis of past experience and consideration. Have developed in the speech against the man, which is characterized by fast response, these preparatory decisions occur with great speed on a subconscious level. All these decisions culminate in the creation of an internal plan statements that can have varying degrees of generality or specificity. The success of the speech act depends on the extent to which knowledge of the language, how formed man speech skills; 2) structuring of the utterance: word choice, location them in the correct order and grammatical arrangement – it all happens internally. This stage is the least studied in the system of speech actions, because no clear mechanisms of word selection and grammatical processing. It is assumed that the choice of words in memory is carried out by trial and error, by discarding words that do not accurately.

Express the intended content. In the operational memory of the speech mechanism of the "assessment" select words. It is also assumed that words in memory are stored not in isolation but in a systematic way, for example in the form of thematic blocks, which accelerates and facilitates the selection of the desired word. The words that are repeatedly used are "induced", so the speaker there is a tendency for their re-use. Choice of words also play roles of verbal associations that are formed based on prior experience and stored in memory; 3) transition to a foreign speech sound or graphics statements. This step is the most crucial because it defines the positive or negative statements. If the transition from inner speech to external for some reason violated, i.e. inner speech is poorly executed in the external, such it seems to be incomplete, rambling, difficult to understand.

The result of a verbal action is judged by his perception and reactions to it, i.e. feedback. Speech perception (hearing or reading) includes the following stages: 1) the transition from acoustic or graphic code on code inner speech; 2) decoding syntactic structures, grammatical forms; 3) understand the General plan statements; 4)

understanding of the intentions and motives of statements; 5) evaluation of obtained information (the content of the narrative, his ideas, the position of the speaker, etc.); 6) explain the choice of form and language. Understanding (as part of the process of perception) involves two levels: the language and the content.

The first without the second is possible, and the second without the first – no. It is obvious that a full understanding is achieved not always. Effective perception possible with the active willingness of the perceiver to understand the speech of the author's statements. Feedback (i.e., a response to the statement) is an important element in controlling vocal actions is a measure of the result. The most complete feedback is in the dialogue. The quality of understanding of the transmitted message depends on a number of factors – different conditions under which to communicate. The set of such conditions is called a context. The General context of verbal communication consists of obvious and hidden.

Literature:

1. O. Y. Goikhman, T. M. Nadeina. Speech communication.2001
2. William Littlewood. Communicative Language Teaching. Cambridge University Press. 1994
3. Harmer J. How to teach English. – Longman, 2007
A. A. Leontiev. A typology of spoken language .2001
4. G. Z. Apresyan .Oratory.-Moscow,1972.

Научный руководитель д.ф.н. Аманбаева Г.Ю.

Магистрант 2 курса Исабек Ш. Н.

Магистрант 2 курса Мейрбекова М.К.

Карагандинский государственный университет им. Е. А. Букетова, Казахстан

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ЯЗЫКОВОЙ ПОЛИТИКИ В КАЗАХСТАНЕ

Под «языковой политикой» обычно понимается совокупность мер, принимаемых государством для «изменения или сохранения существующего функционального распределения языков или правовых подсистем, для введения новых или сохранения употребляющихся лингвистических норм» [1].

В определении языковой политики в работе А.С. Герда были выделены её основные направления, которые сводятся к следующим параметрам: ликвидация неграмотности; выбор и установление государственного (официального) языка; определение положения других языков по отношению к государственному языку: определение сферы типов языковых состояний и ситуаций каждого из языков; кодификация; нормализация; и совершенствование: существующего государственного (официального) языка [2]. Такое понимание языковой политики более широко: в нем сливаются понятия и языкового строительства, и языкового планирования. Однако эти понятия не тождественны. По мнению Л.Л. Аюповой, языковая политика, языковое планирование и языковое строительство соотносятся между собой как части целого. «Под целым понимается языковая политика, которая относится к теоретической части целого, а языковое планирование и языковое строительство — к практической. Вместе они образуют диалектическое триединство» [3].

Социолингвисты различают конструктивную, деструктивную, централизованную и нецентрализованную языковую политику. Под конструктивной языковой политикой понимают политику государства, которая направлена на расширение социально - коммуникативных функций языков, на

развитие литературных языков и т.д. Примером такой политики может служить Закон РСФСР о языках, принятый в октябре 1991 года, в котором устанавливается языковой суверенитет, предоставляется возможность республикам в составе РСФСР устанавливать статус государственного языка республики и наделять статусом официальные языки компактно проживающих этносов. Деструктивная политика сводится к снижению социально — коммуникативных функций языков национальных меньшинств. Примером служат законы и проекты о языках, которые повысили статус национальных языков и понизили статус русского языка (в течение 1989 года в Эстонии, Латвии, Узбекистане, Таджикистане и на Украине). Массовые выезды из республик СНГ русскоязычных жителей, сокращение количества часов на изучение русского языка в сфере образования, также является последствием деструктивной языковой политики. Централизованная языковая политика представляет собой систему обязательных мероприятий, проводимых государством (Законы о языках и целевые программы по развитию языков).

Децентрализованная языковая политика — это политика местных органов власти внутри региона, которая не имеет силы за ее пределами. Она отражает систему мер, предпринимаемую определенными партиями, движениями, преследующие отдельные цели. В условиях полиэтнического государства возможна любая разновидность языковой политики, но необходима многовариантная. Необдуманные решения в области языковой политики могут привести к негативным последствиям, а также различного рода национальным и языковым конфликтам.

Национальная политика Республики Казахстан направлена на налаживание отношений между различными этническими сообществами, путем учета их особенностей. Она определяет средства и методы, при помощи которых достигается межэтническое и межрелигиозное согласие на основе экономических, политических и социальных рычагов, культуры и языка.

Следует обратить внимание на ход реализации языковой политики, осуществляемой по 4 направлениям:

1. Овладение государственным языком.
2. Популяризация и расширение сферы применения государственного языка.
3. Повышение уровня языковой культуры казахстанцев.
4. Создание благоприятных условий для развития лингвистического капитала.

Первое направление – «Овладение государственным языком».

1) Доля населения, владеющего государственным языком (к 2017 году - 80 %, к 2020 году - 90 %). Индикатор достигнут. При плане 75%, фактический уровень по итогам 2015 года составил 76,3 %.

Второе направление – «Популяризация и расширение сферы применения государственного языка».

Целевой индикатор:

1) Доля казахоязычного контента в государственных средствах массовой информации к 2014 году составила 53%, к 2017 году - 62%, к 2020 году - 72%. Индикатор достигнут. При плане 60%, фактический уровень индикатора по итогам 2015 года составил 60,1%.

Третье направление – «Повышение уровня языковой культуры казахстанцев». Целевые индикаторы:

1) степень удовлетворенности населения работой ономастических комиссий в части соблюдения принципов прозрачности и общественного доступа к обсуждению процесса принятия решения (к 2014 году - 60%, к 2017 году - 75 %, к 2020 году - 90%). Министерством культуры и спорта Республики Казахстан представлена информация о том, что индикатор достигнут. Так, при плане 70%, фактический уровень индикатора в 2015 году по итогам социологического опроса составил 75%. Вместе с тем, результаты социологического опроса, подтверждающие достижение данных показателей, не представлены.

Четвертое направление – «Создание благоприятных условий для развития лингвистического капитала». Целевые индикаторы:

1) доля населения республики, владеющего русским языком (к 2020 году - 90%). Министерством культуры и спорта Республики Казахстан представлена информация о том, что индикатор достигнут. Так, при плане 86 %, фактический уровень индикатора по итогам социологического опроса в 2015 году составил 90 %.

В реализацию 89 шага реформы «Идентичность и единство» Плана нации «100 конкретных шагов в реализации пяти институциональных реформ», а также по результатам оценки Государственной программы за 2011-2013 г.г. по поручению Руководителя Администрации Президента Н. Нигматулина от 22 апреля 2014 года № 75-13 ПАБ, Указом Президента Республики Казахстан от 4 декабря 2015 года № 126, в Государственную программу были внесены изменения и дополнения.

В частности, были увеличены пороговые значения перевыполненных индикаторов и показателей, включены идеи патриотического акта «Мәңгілік ел», вопросы развития трехязычного образования, а также были исключены некоторые индикаторы и показатели, требующие дополнительных затрат.

В План мероприятий изменения и дополнения внесены постановлением Правительства Республики Казахстан от 19 февраля 2016 года № 90.

Языковое планирование или языковая политика как комплексная форма регулирования функции языка объединяет систему законодательных мер, планируемых «политическими, образовательными, лингвистическими и иными организациями, специально создаваемыми для этой цели или имеющими на это соответствующие полномочия [4].

В разрезе направлений языковой политики выделяется в качестве сопутствующего комплекса мер «оценка эффективности намеченных программ, коррекция действий и целей на промежуточных и конечных этапах» [4, 24].

Основная цель национальной политики Республики Казахстан – сохранение и укрепление созданного национального государства на исконной казахской земле. В этом отношении, важным является объединение всех граждан вокруг государствообразующей нации, непреклонность в обеспечении независимости и суверенитета.

Реализация государственной национальной политики осуществляется на основе Конституции и законов РК, поддержки предложений политических партий и неправительственных организаций.

Законодательно-правовое, нормативно-правовое регулирование и формирование языковой политики Республики Казахстан осуществляется рядом документов, принятых Парламентом РК, Президентом РК и Правительством РК. Это «Концепция языковой политики Республики Казахстан» (принята распоряжением Президента Республики Казахстан от 4 ноября 1996 года № 3186), Закон «О языках в Республике Казахстан» (от 11 июля 1997 г. №151-1), Указ Президента Республики Казахстан «О Государственной программе функционирования и развития языков на 2011-2020 годы» (утверждена Указом Президента РК Назарбаевым Н.А. от 29 июня 2011 г. № 110).

В 1997-2000 годы начинается формирование правовых основ языковой структуры в основных сферах общественной жизни. В 1997 году была утверждена Государственная программа о развитии и функционировании языков на 1998-2000 годы. В целях выполнения Государственной программы о функционировании и развитии языков в 2001-2010 гг. были определены следующие три направления: расширение и укрепление социально-коммуникативной деятельности; сохранение культурной деятельности русского языка; развитие и других языков нашей страны.

На 2011-2020 гг. была утверждена Государственная программа по развитию и функционированию языков. Главная цель программы – обеспечение применения государственного языка в широком масштабе, как важный фактор в

укреплении единства нации и в сохранении языков всех этносов населяющих Казахстан.

Наиболее рельефно проблема состояния и перспектив языковой ситуации в современном Казахстане отражена Президентом страны Нурсултаном Абишевичем Назарбаевым в языковой стратегии «Триединство языков». Согласно идее главы государства позитивность развития трехязычия возможна лишь при наличии единой политической, идеологической и культурной платформы. Суть заданной платформы в стратегии «Триединство языков» определена следующим образом: изучение казахского языка – как государственного, русского – как языка межнационального общения и английского – как языка успешной интеграции в глобальную экономику.

Устойчивая тенденция формирования полиязычного образования, способствующая как профессиональной самореализации, так и гражданской интеграции личности, обуславливает для высшей школы Казахстана необходимость обеспечения подготовки кадров с полиязычным образованием. Министерством образования и науки Республики Казахстан (МОН РК) проводится целенаправленная работа по обеспечению качества подготовки и повышения квалификации педагогов, в том числе с полиязычным образованием.

Список использованной литературы:

1. Сулейменова Э.Д., Шаймерденова Н.Ж. Словарь социолингвистических терминов. — Алматы: Қазақ университеті, 2002— 67 с.
2. Герд А.С. Языковая политика [Текст]/ А.С.Герд // Возрождение культуры России: язык и этнос - Спб., 1995. - С. 3-19.
3. Аюпова Л.Л. Языковая ситуация: социолингвистический аспект [Текст]/ Л.Л. Аюпова. - Уфа: Восточный университет, 2000. -156 с.
4. Сулейменова Э.Д. Языковая ситуация и языковое планирование в Казахстане [Текст] / Э.Д. Сулейменова, Ж.С. Смагулова. - Алматы: Казахский университет, 2005.-344с.

Sembi M.A.

West Kazakhstan State University named after M.Utemissov

Аллюзия как средство связности и способы его перевода

1. Определение термина аллюзия

С точки зрения стилистики аллюзия может пониматься как «прием преднамеренного использования в тексте определенных слов» (Мамаева 1977), либо же как «средство переноса свойств и качеств героев, фактов или событий в новый текст соответственно» (Гальперин 1981). Помимо этого, аллюзия в ряде случаев рассматривается как «способ создания имплицитного значения в новом тексте» (Арнольд 1999). Как считает У.Харрис, понятию «аллюзия» «часто даются специально созданные определения, которые отвечали бы интересам и целям конкретного исследования» (цит. по Химунина 1998:3).

Аллюзия это стилистическая фигура, содержащая явное указание или отчётливый намёк на некий литературный, исторический, мифологический или политический факт, закреплённый в текстовой культуре или в разговорной речи. Такие элементы называются маркерами, или репрезентантами аллюзии, а тексты и факты действительности, к которым осуществляется отсылка, называются денотатами аллюзии. Классификация аллюзий может быть основана на таких критериях, как: 1) источник аллюзии (литературные, библейские, мифологические, исторические, бытовые); 2) степень известности аллюзивного факта; 3) наличие или отсутствие национальной окраски [27; 8].

2. Стилистические функций аллюзии

Среди стилистических функции аллюзии можно выделить следующие:

1. Функция иронии. Данная функция используется автором для привнесения ироничности в характер персонажа, его действия или в определенную ситуацию: « I placed a hundred on Jay Gatsby to win the Troubled Romantic Lead

award ». В данном примере автор в ироническом свете подчеркивает романтические страдания героя из романа Ф.С.Фицджеральда Великий Гэтсби

2. Функция создания комического эффекта. Данная функция служит для того, чтобы придать комичность фрагменту произведения. « Starbucks want to open another coffee shop in the Hardy Boys series ». Данное имя служит для создания комического эффекта. Как известно, романы В.Вулф «МиссисДеллузой» и серия детективов «Братья Харди» полны описания различных общественных заведений, в том числе ресторанов.

3. Сравнительно-уподобительная функция. Данная функция используется автором, чтобы подсказать читателю характер или внешний вид персонажа, который уже встречается в тексте-реципиенте. « You are looking like Alan Quotermain with an elegant gun ». Героиня романа сравнивает своего друга с отважным героем романа Р.Хаггарда « Копи царя Соломона » охотником и путешественником. Так, читатель может мысленно воссоздать образ Квотермейна и совместить его с героем Дж. Форде.

4. Оказиональная функция. Использование аллюзии в качестве оказиональной функции отвечает замыслу автора ввести читателя в атмосферу определенной эпохи, отсылки к определенному явлению или факту. Следует отметить, что данная функция может выступать, в том числе, как прагматическая. При этом тип функций будет зависеть от самого автора: вкладывает ли он определенные интенции при употреблении аллюзии или использует ее лишь для усиления образности текста. « Two days ago I was in Camelot trying to sort out some marital strife ». Героиня романа Дж. Фроде оказывается в старинном замке, в Камелоте, что привносит в текст атмосферу средневековья. Читатель может мысленно воссоздать образ замка и перенестись во времена правления короля Артура.

3. Способы перевода аллюзии.

При переводе поиск эквивалента требует распознавания факта аллюзии и учета классических переводов оригинала. Происходят случаи гораздо более сложные, чем широко известные и обще употребимые отсылки, и даже

опытные переводчики не всегда способны опознать ту или иную аллюзию в первоисточнике. Невозможно хранить в своей памяти наследие всей мировой культуры; однако переводчик обязан компенсировать недостаток знаний переводческой интуицией, языковым чутьем и постоянным обращением к словарям и другой справочной литературе (Ширшова, 2006). К сожалению, большую проблему представляет ситуация, когда переводчик не смог определить источник аллюзии либо вовсе не заметил данное явление в тексте. В таком случае происходит ненамеренное опущение: аллюзии либо остаются вовсе не переведенными, либо переводятся нейтрально, без малейшей отсылки к первоисточнику.

Например в произведении Мухтара Ауэзова «Абай жолы» когда Абай и Жумабай возвращаются из города в аул, Абай ведет себя по взрослому не боясь ничего. Есембай подчеркивает это сказав своему соратнику: -Қап, мынаның баласы! «Мен бөрінің бөлтірігімін» деп келеді-ау! Қой, не болса да қалмайық енді, Байтас жүр!-деп шаба жөнеледі. «The spit and image of his father! A true son of the old wolf, that's clear! There's nothing for it but to keep pace with him». Здесь автор указывает на фразу в своем раннем произведении «Көксерек», ссылаясь на бесстаршие маленького Абая, сравнивая его с волчонком. Переводчик не поняв пропускает эту фразу но делает ссылку на его отца Кунанбая. То есть, ссылка указывается не на ранее произведение а на человека. Чтобы избежать больших потерь смысла, переводчикам рекомендуется, к примеру, оснащать перевод отрезка текста, содержащего аллюзивную информацию, подробным переводческим комментарием. (Ананьина 2014).

Литература

1. Гальперин И.Р. Стилистика английского языка. М., Высшая школа, 1977 - 459с.

2. Мамаева А.Г. Лингвистическая природа и стилистические функции аллюзии (на материале английского языка).: автореф. дисс. ...канд. филол. наук. – М.:МГПИИЯ, 1977 – 49с.
3. Ключкова И.М. Лингвистический аспект механизма действия аллюзии.: автореф.дисс. ...канд. филол. наук. – Тбилиси,1990 – 32с.
4. Киосе М.И. Лингво-когнитивные аспекты аллюзии: на материале заголовков англ. и рус.журнальных статей.: дисс. ...канд.филол.наук. – М., 2002 – 356с.
5. Влахов С.И., Флорин С.П. Непереводимое в переводе. – М., Р.Валент, 2006 – 255с.
6. Никитина А.А. Аллюзивные имена собственные – товарные знаки//Вестн. С.-Петербургского ун-та. Сер. истор., яз., литер. – С.-Пб., 1996 – 110-112.
7. Атабекова А.А. Употребление языка в процессе сообщения знаний на пространстве Web-страницы // Сборник научных трудов “Теория коммуникации и прикладная коммуникация”. Вестник Российской коммуникативной ассоциации, вып.1. Под общей редакцией И.Н.Розиной. – Ростов н/Д: ИУБиП, 2002 – 8-15с.
8. Рум Адриан Р.У. Великобритания. Лингвострановедческий словарь. – М.. «Русский язык», 2000 – 559с.

Zhubaniyaz G.S.

West Kazakhstan State university named after M.Utemissov

“The Two Gentlemen of Verona” - style and character

William Shakespeare was born on April 23, 1564 in Stratford-on-Avon in the family of the glover. The future playwright-studied in the grammar school, where they taught Latin and Greek languages and also the literature and history. Life in the provincial town provided an opportunity for close contact with the people from whom Shakespeare learned English folklore and the richness of the national language. For a while Shakespeare was a junior teacher. In 1582 he married Anne Hathaway, he had three children. In 1587 Shakespeare left for London and soon began to play on stage, although he had no great success as an actor. From 1593 he worked at the theater of Berbage as an actor, director and dramatist, and from 1599 became a shareholder of the “Globus” Theater. Shakespeare's plays were very popular, although very few people knew his name at that time, because the viewer paid attention primarily to actors. In London, Shakespeare met a group of young aristocrats. One of them, Count Southampton, dedicated his poems "Venus and Adonis" (1593) and "Lucrece" (1594) to. In addition to these poems, he wrote a collection of sonnets and thirty seven plays. In 1612, Shakespeare left the theater, stopped writing plays returned to Stratford-on-Avon. Shakespeare died on April 23, 1616 and was buried in his native city. Insufficient information about the life of Shakespeare served as an occasion for the emergence of the so-called "Shakespeare issue". Since the XVIII century. some researchers have become to express the idea that Shakespeare's plays were not written by Shakespeare, but by another person who wanted to hide his authorship and published his works under the name of Shakespeare. Herbert Lawrence in 1772 stated that the author of the plays was the philosopher Francis Bacon; Delia Bacon in 1857 claimed that the plays were written by members of the circle of Walter Raleigh, which includes Bacon; Carl Bleybtrey in 1907, Damblon in 1918, F.Shipulinsky in 1924 tried to prove that the author of the plays was Lord Retlend. Some scientists attributed authorship to Earl Oxford, Earl

Pembroke, Earl of Derby. In our country this theory was maintained. V.M. Fritsche, I.A. Aksenov believed that many plays were written not by Shakespeare, but only edited by him. Creative path of Shakespeare is divided into three periods. In the first period (1591-1601) the poems "Venus and Adonis, and " Lucrezia ", sonnets and almost all historical chronicles, except for " Henry VIII "(1613) were created: the three tragedies " Titus Andronicus ", " Romeo and Juliet " and "Julius Caesar". The most characteristic genre for this period was a cheerful light comedy ("The Taming of the Shrew " , "A Midsummer Night's Dream" , "The Venetian Merchant", "The Windsor Mockers " , "A lot of noise from nothing", "How you like it", "Twelfth Night"). The second period (1601-1608) was marked by interest in tragic conflicts and tragic heroes. The feast creates tragedies: "Hamlet", "Othello", "King Lear", "Macbeth", "Anthony and Cleopatra", "Coriolanus", "Timon of Athens". The comedies written during this period already carry a tragic gleam in the comedies "Troilus and Cressida" and "Measure for Measure", the satirical element. Of the third period (1608-1612) is applied the tragic comedy "Pericles", "Cimbelin", "Winter's tale", "The Storm", in which there appear fantasy and allegory. The most important summit a milestone in the history of the world Shakespeare's nether (1592 published in 1609) By the XVI century, the sonnet became the leading genre in English in the sense of its philosophical depth, the lyrical power, the drama of development and musicality, as well as the art of the sonnet of that time. 154 sonnets created by Shakespeare, are united in the image of a lyrical hero, who sings his faithful friendship with a remarkable youth and his fervent and torturous love for the dark Lady (the Dark Lady of the Sonnets). Shakespeare's sonnets – are lyrical confession; the hero narrates about the life of his heart, about his conflicting feelings; this is a passionate monologue, angrily exposing the hypocrisy and cruelty, that prevailed in society, and juxtaposing them with enduring spiritual values- friendship, love, art. The sonnets reveal the complex and multifaceted soul world of the lyrical hero, quickly responds to the problems of his time. The poet exalts the spiritual beauty of human and at the same time depicts the tragedy of life in the conditions of that time.

"The two gentlemen of Verona" were first published only in 1623, all the evidence suggests that the comedy was created by Shakespeare in the early period of his work. Information on the production of her on the stage did not survive, but Francis Meres in 1598 in his review of English literature, listing the comedy of Shakespeare, puts on the first place in the list of "Two Veronets". Researchers date the play in different ways, within the limits of 1591-1595. According to the authoritative Shakespearean of the 20th century E. K. Chambers, its appearance dates back to the beginning of the 1594/95 season. The source of the plot of the comedy is the story of Felix and Felismen from the Spanish pastoral novel "Diana" by Montemayor. However, it is unlikely that Shakespeare was directly acquainted with him in the original, because he did not know the Spanish language. He could read his translation into a manuscript made by Bartholomew Young, but most likely he knew the play "Felix and Philomena", which was presented at court by the Queen's troupe in 1585. It is even possible that Shakespeare's comedy is a reworking of this play, but we can not judge this, because its text has not survived. The comedy of Shakespeare is far from perfect. A careful study of it led to the discovery of certain contradictions and inconsistencies in a number of points. It has long been noticed an obvious geographical blunder: Valentin travels from Verona to Milan by ship, while both cities are in the interior of the country. In another place it's just a mistake: Speed meets Lance with arrival in Padua, whereas in reality they meet in Milan, where much of the action takes place. But most of all the bewilderment is caused by the finale. This will be discussed below. Researchers argue about who should account for the imperfection of the play. Some see in them a certificate of immaturity of the author, which is natural, if the play was really a product of his early work. But the editors of the "New Cambridge Edition" of Shakespeare's works A. Quiller-Couch and J. Dover Wilson believe that they should be largely explained by the defectiveness of the manuscript with which the text was printed. J. Dover Wilson claims that before us is not the reproduction of Shakespeare's manuscript, but a consolidated text composed of lists of individual roles using a plot plan. From here, apparently, there are obvious abbreviations in the text and a partial inconsistency of certain moments. Perhaps it was so. But for all that, the "Two

"Veronets" undoubtedly stand out not only over the level of the entire pre-Mexican comedyography, but also over his own comedies written before. In comparison with the "Comedy of Mistakes" and "The Taming of the Shrew", "The Two Veronets" represent a clear step forward, moreover in a new direction. "Two Veronets" is a play about love and friendship. Shakespeare here peeps into human souls deeper than in "The Comedy of Mistakes" and "The Taming of the Shrew". Quite staying on the ground of reality, Shakespeare introduces the ideal motives into the "Two Veronets". It is about high human feelings and great moral values - about faithfulness in love and friendship. But it must immediately be said that Shakespeare's moral goals are alien to this comedy, as in the rest of the dramaturgic work. He creates characters, and revealing them in action constitutes his main goal as an artist. We see differences in the behavior of the characters covered by the feeling, and we see that these differences are conditioned by the character.

Bibliography.

1. Г.В.Аникин, Н.П.Михальская/ История Английской литературы. – Второе изд. : Издательство «Высшая школа», 1975.-431с.
2. Аникст А. Шекспир: Ремесло драматурга. - М.: Сов. писатель, 1974. - 607 с.
3. Аникст А. Шекспир. - М.: Мол. гвардия, 1964. - 367 с. («Жизнь замечательных людей»).

CONTENTS

ФИЛОЛОГИЧЕСКИТЕ НАУКИ

Методика на обучението по език и литература

- Кылышова А., Смаилова А.Ш. ҚАЗАҚ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНДЕГІ ТАБУ СӨЗДЕРДІ ҮЙРЕТУДЕГІ ТИІМДІ ӘДІСТЕР 3**
- Комогорова М.І., Мусієнко О., Ступка В. РОЛЬОВА ГРА, ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЦНОСТІ ЗНАНЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ..... 11**

Реторика и стилистика

- Келмағанбетова Ш.С ., Тұрсын А. ШЕШЕНДІК СӨЗ – ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ НЕГІЗІ..... 14**

Теоретични и методологични проблеми на език изследвания

- Грабар О.В. СТРОФИЧНІ ФОРМИ П'ЯТИВІРШІВ ЯПОНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ 19**
- Решетиллов К.В. КИРИЛО І МЕФОДІЙ – СЛОВ'ЯНСЬКІ ПРОСВІТИТЕЛІ 22**
- Tereshchenko S.O. LEXICAL METHODS OF EXPRESSING EVALUATION 26**
- Семенко І.В., Сорохан М.М. ВЖИВАННЯ ТЕРМІНІВ – ЕПОНІМІВ В АНГЛІЙСЬКИЙ СТОМАТОЛОГІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ 29**

Методи и техники за контрол на нивото на владеене на чужд език

- Мионг Сун Ок, Сермухаметова Б. Б. ҚАЗІРГІ КОРЕЙ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ СИМВОЛДАР 34**

Език, реч, комуникация

- Смирнова С.М. ЖОБАЛЫҚ ОҚЫТУДЫҒ ЖЕТЕКШІ ТЕХНОЛОГИЯСЫНА НЕГІЗДЕЛГЕН МУЛЬТИМЕДИЯЛЫҚ ТӘСІЛ..... 42**
- Пак А.О. ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ИЗУЧЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЫ МИРА 46**
- Курманбекова Ж. К., Ахметова А.Е. КРОСС-КУЛЬТУРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ НЕВЕРБАЛЬНОГО ПОВЕДЕНИЯ 50**
- Байзақова Г.Р. АКТЕРЛІК ШЕБЕРЛІК 53**

Турсунбекова Д.Р., Полянина О.Г. ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ ВТОРИЧНОЙ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКУ.....	56
Сермухаметова Б.Б. КОРЕЙ ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ СИМВОЛДЫҚ ҰҒЫМДАР.....	59
Могилевская Н.М., Мирзабаева Ж. К, Джумагульбаева Р.П. УРОВНИ ВОСПРИЯТИЯ В ПРОЦЕССЕ АНАЛИЗА ТЕКСТА.....	66
Білоніжка І.С. ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО (НА МАТЕРІАЛІ АМЕРИКАНСЬКОГО ТЕЛЕСЕРІАЛУ «GILMORE GIRLS»)	73
Ekibayeva N.A., Seitakhmet T.U. COMMUNICATION IS IN THE PROCESS OF SPEECH ACTIVITY	76
Аманбаева Г.Ю. , Исабек Ш. Н., Мейрбекова М.К. ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ЯЗЫКОВОЙ ПОЛИТИКИ В КАЗАХСТАНЕ	80
Sembi M.A.. АЛЛЮЗИЯ КАК СРЕДСТВО СВЯЗНОСТИ И СПОСОБЫ ЕГО ПЕРЕВОДА	86
Zhubaniyaz G.S.. “THE TWO GENTLEMEN OF VERONA” - STYLE AND CHARACTER	90
CONTENTS.....	95

235471

235812

234268

235586

235681

235906

235948

235838

234095

234133

234985

235584

235615

235687

235718

235793

235844

235962